

Våld i hemmet, små barn och barnskyddsarbete

- en kvalitativ dokumentstudie inom Esbo barnskydd.

Susanne Tuohimäki

MASTERARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området högre YH
Identifikationsnummer:	
Författare:	Susanne Tuohimäki
Arbetets namn:	Våld i hemmet, små barn och barnskyddsarbete – en kvalitativ dokumentstudie inom Esbo barnskydd.
Handledare (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Uppdragsgivare:	Esbo stad
<p>Sammandrag:</p> <p>Masterarbetet behandlar familjevåld och barnskyddsarbete med den finska lagen och kulturen som utgångspunkt. I Finland är det straffbart att rikta våld mot barn och enligt barnskyddslagen (13.4.2007/417) är det barnskyddets uppgift att trygga barnets välbefinnande samt erbjuda stödåtgärder enligt behov. Familjevåld är en svår upplevelse för barnet, eftersom den i princip trygga aktören i barnets liv orsakar situationer som är osäkra och skrämmande. För ett barn är det lika skadligt att bevittna våld som det är att själv konkret vara objekt för detta och därför behöver barnet alltid hjälp för att behandla händelserna. I masterarbetet studeras familjevåld och barnskyddsarbete genom ett socialpedagogiskt perspektiv med delaktighet och empowerment som centrala begrepp. Syftet är att kartlägga och analysera barnskyddsanmälningar, som dokumenterats under år 2011 och som kategoriserats som familjevåld gällande 0-6 åriga barn. Frågeställningarna i masterarbetet är 1) vilka är orsakerna till att dessa barnskyddsanmälningar kategoriserats som familjevåld, 2) hur har familjevåld behandlats under det första året inom barnskyddet och 3) hur kommer barnets situation fram i dokumentationen under det första året inom barnskyddet? Undersökningen i masterarbetet utfördes m.h.a. en kvalitativ forskningsmetod där ett geografiskt område inom Esbo stads barnskydd utgör en fallstudie. Materialet består av barnskyddsdokument; 51 barnskyddsanmälningar varav fem fall studerades närmare. Resultaten visar att ekonomiska investeringar gällande barnfamiljer lönar sig med tanke på framtiden. Det framkommer även att barnets föräldrar kan göra goda beslut med tanke på barnets situation då de får tillräckligt med information av de professionella inom barnskyddet. Resultaten visar att familjerådgivningen har varit en viktig stödåtgärd för barnen i undersökningen. Sammanfattningsvis är det viktigt att alla familjemedlemmar är delaktiga i barnskyddsprocessen och att dokumentation, som stöder ett systematiskt arbete är tydligt och väl utskrivet. Därtill är det viktigt att staden erbjuder effektiva stödåtgärder som hjälper barnet och familjen vid behov. Familjevåld är något som inte skall finnas i barnets vardag.</p>	
Nyckelord:	Familjevåld, små barn, barnskyddsarbete, delaktighet och empowerment
Sidantal:	64
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

MASTER'S THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	YH Master Programme in Social Services
Identification number:	
Author:	Susanne Tuohimäki
Title:	Violence at home, small children and child welfare - a qualitative documentstudy of child welfare at the city of Espoo
Supervisor (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Commissioned by:	The city of Espoo
<p>Abstract:</p> <p>This thesis focuses on domestic violence and child welfare service with reference to Finnish laws and culture. Child abuse is a criminal offense in Finland and the law of child welfare (13.4.2007/417) states that the role of child welfare service is to ensure the child's wellbeing and provide support when needed. Domestic violence is a difficult experience for a child, while the adult who should be safe, causes situations that are unsafe and scary. For a child it is as harmful to witness violence as it is to be the victim and because of that a child always needs help to process what has happened. This thesis studies domestic violence and child welfare service with a social pedagogic point of view. The key concepts are participation and empowerment. The purpose is to identify and analyze child protection notifications, which were documented in 2011 and defined as domestic violence concerning children aged 0-6 years. The research questions are: 1) for what reasons were the notifications defined as family violence, 2) how was the domestic violence dealt with during the first year and 3) how is the child's situation portrayed in the documentation during the first year in child welfare services? The study was conducted through a case study of the child welfare in one geographical area of the city of Espoo. The material of the study consists of 51 child welfare notifications, of which five cases were examined in more detail. The results show that financial investments on families pay off in the future. It was also found that the parents of the children knew how to make good decisions with the children in mind when they received enough information from the professionals. The results indicate that the family clinic is an important support measure for the children in this study. In conclusion, it is important that all family members are involved in the child welfare process and the documentation that is required to support a systematic approach is clearly and well written. In addition, it is important that the city offers effective support measures that help the child and the family when needed. Domestic violence should not take place in children's everyday life.</p>	
Keywords:	Family violence, small children, child welfare, participation and empowerment
Number of pages:	64
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTETYÖ	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala ylempi AMK
Tunnistenumero:	
Tekijä:	Susanne Tuohimäki
Työn nimi:	Perheväkivalta, pienet lapset ja lastensuojelutyö - laadullinen dokumenttitutkimus Espoon lastensuojelussa
Työn ohjaaja (Arcada):	Ellinor Silius-Ahonen
Toimeksiantaja:	Espoon kaupunki
<p>Tiivistelmä:</p> <p>Opinnäytetyö käsittelee perheväkivaltaa ja lastensuojelutyötä Suomen lainsäädäntöä ja kulttuuria huomioon ottaen. Suomessa lapsen pahoinpitely on rangaistava teko ja lastensuojelulain (13.4.2007/417) mukaan lastensuojelun tehtävänä on turvata lapsen hyvinvointi ja tarjota tukitoimia tarpeen mukaan. Perheväkivalta on vaikea kokemus lapselle, koska periaatteessa turvallinen aikuinen lapsen elämässä aiheuttaa tilanteita jotka ovat turvattomia ja pelottavia. Lapselle on yhtä haitallista todistaa väkivaltaa, kuin itse olla väkivallan kohteena ja tämän takia lapsi tarvitsee aina apua tapahtumien käsittelyyn. Opinnäytetyössä perheväkivaltaa ja lastensuojelutyötä tutkitaan sosiaalipedagogisesta näkökulmasta keskeisinä käsitteinä osallisuus ja voimaantuminen. Tarkoituksena on dokumentoinnin avulla kartoittaa ja analysoida 2011 vireille tulleita lastensuojeluilmoituksia, jotka määriteltiin perheväkivallaksi koskien 0-6 –vuotiaita lapsia. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset olivat 1) mitkä ovat syyt sille, että lastensuojeluilmoitukset määriteltiin perheväkivallaksi, 2) miten perheväkivaltaa käsiteltiin ensimmäisen vuoden aikana lastensuojelussa ja 3) miten lapsen tilanne nousi esiin ensimmäisen vuoden työskentelyn aikana lastensuojelussa? Opinnäytetyön tutkimus tehtiin laadullista tutkimusmenetelmää käyttäen, jossa maantieteellinen alue Espoon kaupungin lastensuojelussa muodosti tapaustutkimuksen. Tutkimusmateriaali käsittää 51 lastensuojeluilmoitusta, joista viittä tapausta tutkittiin tarkemmin. Tutkimustulokset osoittavat, että taloudelliset panostukset koskien lapsiperheitä kannattavat tulevaisuutta ajatellen. Tutkimuksessa selvisi myös, että lasten vanhemmat osasivat tehdä lasta ajatellen hyviä ratkaisuja, kun he saivat tarpeeksi tietoa ammattilaisilta. Tutkimustulosten mukaan perheneuvola osoittautui tärkeäksi tukitoimeksi lapsille. Yhteenvetona tärkeää on, että kaikki perheenjäsenet ovat osallisina lastensuojeluprosessissa ja, että dokumentointi, joka tukee järjestelmällistä työtä on selkeää ja hyvin kirjattua. Tämän lisäksi on tärkeää, että kaupunki tarjoaa lasta ja perhettä auttavia tukitoimia tarvittaessa. Perheväkivallan ei tulisi olla osa lapsen arkea.</p>	
Avainsanat:	Perheväkivalta, pienet lapset, lastensuojelutyö, osallisuus ja voimaantuminen
Sivumäärä:	64
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL / CONTENTS

1	BAKGRUND	9
1.1	Esbo stads barnskydd	10
1.2	Lagstiftning och nationella riktlinjer	11
1.3	Tidigare forskning om familjevåld	11
1.4	Ett socialpedagogiskt perspektiv	13
1.4.1	<i>Empowerment</i>	15
1.4.2	<i>Delaktighet</i>	15
2	VÅLD I HEMMET, SMÅ BARN OCH BARNSKYDDSRARBETE	18
2.1	Barn i hem med våld	18
2.2	Barnets symptom av våld i hemmet	19
2.3	Föräldraskapet i familjer med våld i hemmet	22
2.4	Barnskyddsarbete med barn	23
2.5	Familjearbete	24
2.6	Dokumentation inom barnskyddet	26
3	FORSKNINGSDESIGN	28
3.1	Syfte och frågeställningar	28
3.2	Avgränsning	28
3.3	Metod	29
3.3.1	<i>Fallstudie</i>	29
3.3.2	<i>Insamling av materialet</i>	30
3.3.3	<i>Innehållsanalys</i>	30
3.3.4	<i>Materialet för undersökningen</i>	33
3.4	Etiska överväganden och tillstånd	34
4	RESULTAT OCH ANALYS	35
4.1	Kategorisering som familjevåld	35
4.2	En överblick av barnskyddsanmälningarna	37
4.3	Presentation av de fem fallen	39
4.4	Behandling av familjevåld enligt dokumentationen	42
4.4.1	<i>Behandling tillsammans med barnet</i>	43
4.4.2	<i>Behandling tillsammans med barnets föräldrar</i>	46
4.5	Barnets situation enligt dokumentationen	51
5	SLUTSATSER OCH DISKUSSION	57
	Källor	61

Figurer / Figures

<i>Figur 1. Barnskyddsanmälningarna</i>	31
<i>Figur 2. Kategorier för barnskyddsanmälningarna</i>	32
<i>Figur 3. Kategorier gällande våldsbrukaren i familjen</i>	36
<i>Figur 4. Barnskyddsprocessen i de fem fallen</i>	40
<i>Figur 5. Kategorier för hur familjevåldet har behandlats</i>	43

INLEDNING

Barnskyddsarbetet har redan länge varit något väldigt viktigt för mig. Redan tidigt under studietiden väcktes mitt intresse för barnskyddsarbetet och genom praktik, arbete vid sidan av studierna och slutarbetet förstärktes upplevelsen om att barnskyddet skulle vara mitt framtida yrke. Mitt examensbete formade sig till att handla om tidig anknytning, som har en stor påverkan till vilka förutsättningar barnet har för att hantera sitt fortsatta liv. Efter min färdigbliving arbetade jag på ett språkbadsdaghem för att lära mig känna barn utan ett barnskyddsklientenskap. Efter fyra år bestämde jag mig dock för att nya utmaningar var välkomna. Detta ledde till att jag för dryga tre år sedan började arbetet på barnskyddet som socialhandledare samtidigt, som jag påbörjade mina studier som skulle leda till en högre yrkeshögskole-examen.

För mig betyder barnskyddsarbetet att det finns trygga vuxna som hjälper barnet då när andra individer inte mera har verktyg för detta. Det mest värdefulla i arbetet är att konkret vara med om en positiv förändring i barnets liv och att se lyckan i barnets ögon när denna berättar om förändringen i dess liv. Inom barnskyddet pendlar professionella ofta mellan vad som är ett tillräckligt gott föräldraskap – ett svårt begrepp – men detta är något som strävas efter att hittas hos alla föräldrar. Inom barnskyddet försöker vi tillsammans sträva till att arbetet med familjen, nätverket och sammarbetsparterna på ett eller annat sätt leder till en bättre vardag för barnet – en vardag denna inte ens vågat önska sig.

Våld i hemmet är vanligare än vad människor kan tänka sig. Det är något som man sällan talar om och det är ofta svårt att tänka sig, att någon bekant skulle bete sig våldsamt bakom stängda dörrar. Det är dock viktigt att vara färdig för att ta emot sådan information oberoende om man är professionell inom området eller inte, eftersom barnet ofta provar på hurdan reaktion ämnet väcker hos en väldigt noga vald trygg person. Om barnet inte blir rätt bemött leder det sannolikt till att barnet drar sig tillbaka – kanske förevigt.

Ett stort tack till alla som har medverkat i masterarbetsprocessen.

1 BAKGRUND

Detta masterarbete kommer att behandla familjevåld och barnskyddsarbete. Familjevåld är relevant inom barnskyddet och arbetet kring detta är mångfaldigt, eftersom våld sällan är ett enskilt problemområde i familjen. Enligt egen erfarenhet, som socialhandedare inom Esbo barnskydd, är det svårt att hitta en lösning som leder till förändring, eftersom våldet ofta har pågått i en längre tid och blivit ett vardagligt sätt att hantera problem och motgångar.

Familjevåld behandlas alltid allvarligt inom barnskyddet. Inom Esbo barnskydd har det under detta år utförts en forskningshelhet, som behandlar familjevåld ur olika perspektiv. Detta masterarbete är en del av denna helhet och utförs tillsammans med en av enheterna inom Esbo barnskydd. De professionella inom Esbo stad är intresserade av att studera hur arbetet kring familjevåld ser ut i verkligheten. Med hjälp av forskningsresultaten kan de professionella inom barnskyddet utveckla sitt arbete.

När det handlar om små barn är det viktigt att de får de bästa förutsättningarna för det fortsatta livet. Barnet växer och utvecklas bäst då denna får kärlek och omsorg samt känner sig trygg. Barnet behöver knyta sig an till en vuxen, som i sin tur anknyter sig till barnet. Det första anknytningsförhållandet ligger som grund för senare relationer. I en god och trygg anknytning känner barnet tillit och lär sig att uppskatta sig själv som en viktig individ. När barnets behov tillfredställs känner denna att världen är en god och rättvis plats. Förälderns uppgift är att skydda barnet och fungera som en trygg hamn, dit barnet kan återvända imellan upptäcksfärder i den nära omgivningen. (Holmberg 2002:9)

I detta inledande kapitel kommer Esbo stads barnskydd samt lagstiftningen och nationella riktlinjer kring familjevåld och barnskyddsarbete att presenteras. Därtill kommer även tidigare forskning kring familjevåld och det socialpedagogiska perspektivet för masterarbetet att framställas.

1.1 Esbo stads barnskydd

Esbo stads barnskydd består av fyra olika geografiska områden där både socialarbetare och socialhandledare arbetar tillsammans för att trygga barnens vardag. I detta maste-rarbete kommer begreppet ”de professionella inom barnskyddet” att mena dessa två yr-kesgrupper. Dessa arbetar tillsammans med olika arbetsuppgifter; socialarbetaren utför de officiella besluten och arbetar för barnets bästa behållande en helhetsblick av barn-skyddsprocessen medan socialhandledaren medverkar som arbetspar till socialarbetaren samt utför möjligtvis därtill ett mera nära arbete tillsammans med familjen genom soci-alhandledning, som är en av öppna vårdens stödåtgärder inom barnskyddet.

Totalt 7,4 % (4788 barn) av barnen i staden befann sig som barnskyddets klienter år 2012. Detta antal har ökat under de senaste åren och kan bero på flera olika faktorer. En möjlig orsak kan vara att antalet barn i staden har ökat likaväl under de senaste åren. Andra faktorer som kan ha påverkat antalet barnskyddsklienter i relation till antalet barn i staden kan exempelvis vara: att stadens basservice inte har utvecklats tillräckligt och kan därför inte erbjuda tillräckligt med förebyggande stöd åt barnfamiljer, att stadens invandrarprogram inte är tillräckligt effektiva och integrationen inte har fungerat på ett önskat sätt, att den förnyade barnskyddslagen (2008) har bidragit till att tröskeln för att göra barnskyddsanmälningar är lägre, att barnfamiljer allt mera lider av ekonomiska problem som påverkar vardagen i stor utsträckning eller att barnens tjänster för mental- och missbruksvård är otillräcklig. (Esbo stad 2013:3)

Förutom att antalet klienter inom barnskyddet har ökat, så har även fallen blivit allt mera utmanande än tidigare och klientskapet inom barnskyddet har blivit mera långva-rigt. Under år 2012 var antalet barnskyddsanmälningar i Esbo stad totalt 2796 stycken och av dessa berörde 32,1 % 0-6 åriga barn. Av alla dessa anmälningar utfördes 1858 stycken barnskyddsutredningar varav 52,4 % av fallen fortsatte med ett barnskyddskli-entskap efter utredningen. De största orsakerna för att barnskyddsanmälningar utfördes i Esbo stad under år 2012 var vuxnas missbruksproblem (ca 25 %), familjevåld (ca 10 %) och problem i föräldraskapet. (Esbo stad 2013:4-5)

Antalet klienter inom barnskyddets öppna vård har ökat med 48,1 % sedan år 2008 till år 2012. Detta utmanar öppna vården som måste utföra klientarbetet enligt lagen. Antalet professionella har dock inte ökat i samma takt som klienterna i barnskyddet och detta hämtar vidare utmaningar för barnskyddsarbetet. (Esbo stad 2013:7-8)

1.2 Lagstiftning och nationella riktlinjer

Finland har underskrivit FN:s internationella barnkonvention. Detta betyder att den finska lagstiftningen skall vara i riktlinje med denna. FN:s konvention angående barnets rättigheter (artikel 19) lyder: ”Konventionsstaterna skall vidta alla lämpliga lagstiftnings-, administrativa och sociala åtgärder samt åtgärder i utbildningssyfte för att skydda barnet mot alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försumlig behandling, misshandel eller utnyttjande, innefattande sexuella övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller den ena förälderns, vårdnadshavares eller annan persons vård”. (Barnkonventionen 1989)

I Finland blev det straffbart att rikta våld mot barn i samband med justeringen av lagen angående vårdnad om barnet och umgängesrätt (8.4.1983/361). Lagen befrämjar barnets rättigheter och ger myndigheterna möjligheten att ingripa i våldssituationer på en annan nivå. Tyvärr påverkar denna lag inte familjevåld som förekommer mellan vuxna inom familjen och påverkar barnet likaväl. Enligt barnskyddslagen (13.4.2007/417) är det barnskyddets uppgift att trygga barnets välbefinnande. Klientskapet inom barnskyddet börjar genom en barnskyddsanmälan och utredning av familjens barnskyddsbehov. Om resultatet av utredningen tyder på att barnet behöver barnskyddets stöd så kan stödåtgärder inom öppna vården erbjudas. I värsta fall kan barnet placeras utanför hemmet, om barnet inte har trygga omständigheter hos sina vårdnadshavare.

1.3 Tidigare forskning om familjevåld

Som följande kommer tidigare forskning kring familjevåld att presenteras. I sökningen låg intresset i inhemska forskningar, eftersom den finska lagen och kulturen påverkar

temat. Sökningen gjordes med hjälp av sökorden ”lapsi”, ”väkivalta”, ”perheväkivalta” och ”lastensuojelu” i databaserna Arto, TamPub, Google Scholar och Helmet. Fem resultat av sökningen, d.v.s. relevanta artiklar och forskningar för detta masterarbete presenteras som följande.

Det första relevanta resultatet för sökningen var artikeln ”Lapsen traumakokemus aliarvioidaan liian usein” (2008) där Pernu tar upp barnets behov av stöd och hjälp efter en traumatiserande våldupplevelse oberoende om symptom framkommer. Pernu framhäver att ett ständigt utsättande för våldupplevelser leder till betydande följder, t.ex. barndomens traumaupplevelser och drogmissbruk i ungdomsåldern visar ett starkt samband likasom våldupplevelser i barndomen och psykiska problem i vuxenåldern. Trygga vuxna och vardagliga rutiner stöder barnet efter en traumaupplevelse. (Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri 2008)

Ett annat relevant resultat för sökningen var Eskonens doktorsavhandling ”Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja mitä lapset kertovat terapeutisissa ryhmissä perheväkivallasta?” (2005). Doktorsavhandlingen behandlar frågorna hur och vad barn som upplevt familjevåld berättar om detta i terapeutiska grupper. Materialet i undersökningen består av gruppsammanträden med barn i skyddshem. Resultaten visar att barn berättar om våld på många olika sätt - både verbalt och nonverbalt. Det visar sig att barn gärna berättar om händelser och upplevelser angående familjevåldet. I redovisningen understryker Eskonen betydelsen av att lyssna på barnet själv i barnskyddsarbetet. (Eskonen 2005)

Hautanens doktorsavhandling ”Väkivalta ja huoltoriidat” (2010) var relevant med tanke på hur vanliga vårdnadstvister är bland barnskyddsklienter. Doktorsavhandlingen behandlar frågan om hur myndigheter tar upp familjevåld i rättegångar gällande vårdnadstvister. Resultaten visar att myndigheter ofta tar otydliga ställningstaganden vid vårdnadstvister som berör familjevåld. Hautanen framhäver att det finska välfärdssamhället inte har tagit ett klart ansvar kring familjevåld och det stiger fram i vårdnadstvister som ett problemområde som i värsta fall ignoreras eller förbigås. (Hautanen 2010)

Inkiläinens ProGradu ”Lastensuojelun dokumentointi ja perheen sisällä ilmenevä väkivalta” (2011) var ett annat relevant resultat som beaktades p.g.a. samma karaktär som detta masterarbete. Inkiläinen syftade att undersöka familjevåld och relaterad dokumentation inom barnskyddet. Enligt resultaten fick familjens andra problem mycket större värde i dokumentationen och barnets röst beskrevs knappt, medan moderns åsikter ofta tog ett stort utrymme i dokumentationen. (Inkiläinen 2011)

Ellonens, Kääriäinens, Salmis och Sariolas forskning ”Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset” (2008) var viktigt att inkludera eftersom denna forskning kartlägger hur vanliga våldupplevelser är bland barn i Finland. Skribenterna framhäver att endast en liten del av alla våldsbrott kommer till polisens medvetande. Därför utförs landsomfattande undersökningar för att kartlägga våld på ett bredare område. Resultaten i undersökningen visar att våldupplevelser är relativt vanliga i Finland. Enligt resultaten är fysisk våld mera sällsynt än psykisk våld. Resultaten visade att barn upplever betydligt mera våld än vuxna. (Ellonen et al 2008)

Den tidigare forskningen visar att familjevåld är ett centralt tema, eftersom våldupplevelser är relativt vanliga bland barn och påverkar barnet negativt på många olika sätt. Tidigare forskning visar även att samarbete mellan olika myndigheter är viktigt för att barnet skall få den hjälp denna behöver samt att barnets möjlighet till delaktighet anses som väldigt viktigt.

1.4 Ett socialpedagogiskt perspektiv

Detta kapitel presenterar det socialpedagogiska perspektivet, som står som grund för det genomgripande tankesättet i masterarbetet. Begreppet socialpedagogik uppstod i Tyskland i mitten av 1800- talet av Karl Mager och syftade till att sammanställa begreppen kring samhällets kunskap om fostran och pedagogisk praxis. Ordet socialpedagogik används för att beskriva pedagogikens sociala dimension med tyngdpunkten på den samhälleliga bildningen och gemenskapens betydelse för fostran. (Madsen 2010:41)

Socialpedagogikens samhällseliga uppgift framställs av Madsen (2010) som ”samhällets ansträngningar att förebygga och lösa sociala och pedagogiska konflikter som kan hota den samhällseliga integrationen”. Madsen (2010) framhäver att ett socialpedagogiskt arbetssätt baserar sig på ”att göra synliga ingrepp i andra människors liv, i syfte att få till stånd utveckling, deltagande och lärande”. Vidare strävar man genom socialpedagogiken till att skapa förutsättningar till individens sociala deltagande. Detta med tillit i att individen strävar efter ett gott liv med hjälp av de sociala villkor, som står till förfogandet och som kulturen möjliggör. Socialpedagogik kan även ses som ett sätt att lösa konflikter och problem som uppstår i samhället när individen inte har egna krafter att upprätthålla en socialt acceptabel tillvaro och har därför behov av samhällets hjälp för att upplära detta. (Madsen 2010:12, 39, 65, 260) Socialpedagogiken har ett starkt samband med barnskyddsarbetet, där professionella stöder individen på olika plan och erbjuder verktyg så att individen får möjligheten till utveckling och kan därmed få tillstånd förändring.

Enligt Eriksson och Markström (2000) är grundidén i socialpedagogiken att individen utvecklas i sociala sammanhang tillsammans och i växelverkan med andra. Det socialpedagogiska arbetet går ut på att ge klienten kunskap, färdigheter och normer så att denna kan utveckla sina egna sociala resurser och relationer till andra. (Eriksson & Markström 2000:185-187) Professionella inom det sociala området försöker med hjälp av ett socialpedagogiskt förhållningssätt inkludera alla individer i samhället oavsett livsstil eller särskilda behov. Enligt det socialpedagogiska perspektivet tar samhället ansvar för även de individer, som har tendens för marginalisering. Genom olika metoder kan de professionella ingripa i individens vardag i syfte att skapa förändring, vilket kan betraktas som nödvändigt för att skapa utveckling. Metoder kan betyda bestämda strukturer, sätt att kommunicera eller överenskomna regler för hur vardagen borde ordnas. (Madsen 2010:7, 55)

Detta masterarbete baserar sig på ett socialpedagogiskt perspektiv, men även bl.a. utvecklingspsykologiska perspektiv styr tankesättet i arbetet (se kapitel 2). Med tanke på det socialpedagogiska perspektivet och barnskyddsarbetet kring familjevåld kommer centrala begrepp i masterarbetet att vara empowerment och delaktighet. Dessa begrepp är väldigt omfattande och är viktiga i förändringsarbete med människor.

1.4.1 Empowerment

Empowerment bygger på kraften att ge tillbaka makten till den enskilda individen i samhället och återskapa balansen mellan rättigheter och plikter som individen har för deltagandet i samhället. (Madsen 2010:139) Askheim och Starrin (2009) definierar empowerment som ”en positiv syn på människan som ett i grunden aktivt och handlande subjekt som vill och vet sitt eget bästa om man bara skapar rätt förhållanden”. Det handlar om att få igång processer och aktiviteter som kan förstärka individens självförtroende och självbild samt öka kunskap och färdigheter. Utgångspunkten ligger i att stärka individen så att denna får kraft att förändra förhållanden, som gör att denna befinner sig i en svag och maktlös position. (Askheim & Starrin 2009:19-20) Empowerment är en viktig del av arbetet inom barnskyddet. Meningen är att skapa rätt förhållanden, så att individen själv kan skapa förändring i omständigheter som inte fungerar.

En stor del av det socialpedagogiska arbetet grundar på hur individen ser sig själv och andra. Enligt det psykoanalytiska perspektivet förklaras individens självbild genom det medvetna och omedvetna beteendet samt tankesättet. Individen håller gärna hotfulla och obehagliga upplevelser om sig själv i gömman eller förvränger dessa med de psykologiska försvaren, vilket påverkar individen i stor utsträckning. Individens självbild utvecklas stegvis i relation med andra och speciellt barnets utveckling sker i relation till föräldrarna. Enligt det social-kognitiva perspektivet förändras individens självbild över tiden och genom en informationsprocess. Det socialpedagogiska arbetssättet innebär att uppmärksamma och bearbeta den negativa eller orealistiska självbilden som klienten kan uppvisa, eftersom denna självbild kan stå i vägen för att individen kan anpassa eller förändra sig så att denna klarar sig självständigt i samhället. Det socialpedagogiska arbetet kan innebära att klienten prövar nya roller då andra mera tillfredsällande självkonstruktioner kan göras. Arbetet kan även innebära att hitta förståelse för klientens faktiska självuppfattning och den ideala självuppfattningen. (Eriksson & Markström 2000:87-90, 96-97)

1.4.2 Delaktighet

Ett fungerande barnskyddsarbete förutsätter klientens delaktighet. Detta betyder att allt arbete måste sikta mot ett mål som klienten vill och kan sträva efter. Förändring är möj-

ligt då klienten själv är färdig och motiverad till detta. Det slutliga målet för de professionella inom barnskyddet är att göra sig onödiga för barnet och familjen. Syftet är att familjen skall klara sig utan barnskyddets stödåtgärder med hjälp av kommunens bas-service för invånarna.

Individen deltar samtidigt i många olika delsystem i samhället, exempelvis på arbetsplatsen som arbetskraft, i familjen som förälder eller barn, i skolan som studerande och i median som läsare och tittare. För att individen skall kunna vara socialt delaktig i systemet förutsätter detta att individen deltar i kommunikationen som sker inom systemet. För att vara inkluderad i systemet förutsätter det även att individen har kännedom över medier och koder i systemet. Därtill måste individen framträda i vissa roller, som synliggör denna i förhållande till teman och perspektiv som omfattas av systemets koder. Det betyder att individen måste göra sig relevant för den kommunikation som pågår. (Madsen 2010:82)

Eftersom individen utvecklas i växelverkan med andra står kommunikation som en av de viktiga faktorerna med tanke på delaktighet. Inom det sociala området är kommunikation ett yrkesredskap, som hjälper de professionella att förstå individen samt dess samspel med andra. Genom kommunikation skapas relationer, där individens identitet kan utvecklas. I samtal uttrycks roller, relationer och makt. Genom kommunikation kan individen skapa distansering till sig själv, vilket innebär att denna kan betrakta sig själv som objekt, då det är lättare för individen att se utvecklingsbehov. En äkta dialog förutsätter att man lyssnar och visar ömsesidig respekt mot varandra. (Eriksson & Markström 2000:151-153) Detta är väldigt viktigt med tanke på en klient – professionell relation.

Det socialpedagogiska förhållningssättet innebär att individen genom en nära relation får möjligheten att uttrycka sin egen vilja. Den professionellas uppgift ligger närmast i att vägleda och stöda klienten så att denna själv kan förändra sin situation. I dagens samhälle betonas individens rätt till att själv formulera sitt livslopp. Meningen är att individen själv skall göra beslut gällande sitt liv genom att vara delaktig och ansvarig. För att det gemensamma arbetet skall framskrida på ett önskat sätt måste klienten ta ansvar i processen, t.ex. genom att vara ärlig och hålla avtal. (Eriksson & Markström 2000:161,

192-194) Inom barnskyddet är detta en förutsättning för arbetet, eftersom det inte utan detta finns något att bygga vidare på.

Delaktighet är en av de grundläggande rättigheterna som lyfts fram i barnkonventionen och står som en del av välfärd. Barnets delaktighet i arbetet beror på att skapa förutsättningar till detta genom ett adekvat bemötande. Bemötandet uttrycker vilken social position barnet tillges, vilken grad av delaktighet barnet får och vilka dimensioner av delaktighet är aktuella. Barnets delaktighet kan innebära att denna får tillräckligt med information, att denna konsulteras, att denna får delta i beslutsfattandet och att det finns utrymme för dennas egna initiativ. (Eriksson & Näsman 2011:23, 27)

En avgörande faktor när man talar om delaktighet är graden av frivillighet i deltagandet. I FN:s barnkonvention framhävs barnets involvering som dennas rättighet, d.v.s. rätten att bli hörd och respekterad samt att få sina särskilda behov som barn tillgodosedda. Detta syftar till att beslut som fattas utan att involvera barnet är ett brott mot barnets universella rättigheter. Socialt deltagande anses även som en grundläggande förutsättning för utveckling och lärande. Om barnet utesluts från sociala situationer exkluderas denna även från läromöjligheter, som är förknippade med att lära sig handla i vissa bestämda sociala kontexter. Målet med deltagandet är att möjliggöra individens möjlighet till att handla och leva ett meningsfullt vardagsliv med det största möjliga inflytande över den egna tillvaron. (Madsen 2010:159, 173, 178, 200, 204)

2 VÅLD I HEMMET, SMÅ BARN OCH BARNSKYDDSRARBETE

I detta kapitel kommer våld i hemmet, små barn och barnskyddsarbete att presenteras. Begreppet familjevåld används då våldet påverkar hela familjen. (Söderholm & Kivittie-Kallio 2012:218) Familjevåld framkommer som fysiskt, psykiskt eller sexuellt våld och kan vara både aktivt eller passivt. Det är ofta en blandning av olika typers våld och därför svårt att definiera. Familjevåld orsakar ofta rädsla och riktas mot någon som befinner sig i en svag position. (Dufva 2001:17) Som det tidigare framkom är det enligt lagen i sista hand barnskyddets uppgift att skydda barn och erbjuda hjälp till familjen. Själva barnskyddsarbetet består av både klientarbete och dokumentation. Dessa är väldigt beroende av varandra och utgör en helhet som stöder klientens välfärd. Det viktiga i barnskyddsarbetet är ett systematiskt och planmässigt arbete, som tillsammans kan leda till förändring, som medför en lugnare och stabilare vardag för barnet och familjen.

2.1 Barn i hem med våld

Fysiskt, psykiskt och sexuellt våld riktat mot barn påverkar negativt på barnets självbild, självkänsla, sociala kompetens, upplevelsen av grundtrygghet och orsakar olika emotionella och beteendemässiga svårigheter. (Holmberg 2002:14) Våld mot barn delas ofta in i fysisk och psykisk misshandel samt bristande omsorg. Fysisk misshandel av barnet betyder att vuxna medvetet skadar barnet fysiskt eller inte förhindrar att barnet utsätts för fysisk skada. Psykisk misshandel handlar om att inte ge barnet tillräckligt med omsorg eller att hota, skrämma, nervärdera, isolera eller förlöjliga barnet. Till psykisk misshandel tillhör även att barnet hamnar växa upp i en familj där våld ingår i vardagen. Bristande omsorg kan förklaras med att vuxna inte kan tillgodose barnets grundläggande behov av mat, kläder, värme och medicinsk vård. Till detta hör även att lämna ett litet barn utan uppsikt. (Arnell & Ekbohm 2010:23)

För barnet är det mångdimensionell psykisk våld att följa med våldsituationer som pågår i hemmet. Det är väldigt skrämmande för barnet att bevittna våld och leva i en omgivning där någon av familjemedlemmarna hotar eller använder våld för att kontrollera andra individer i familjen. Barnet lever ständigt i rädslan över att själv vara

våldsbrukarens nästa offer. (Holmberg 2002:12) Ett barn som upplevt våld i familjen under en lång period utsätts för ett långvarigt trauma. För att överleva ångest och skräck som detta innebär hamnar barnet att utveckla olika strategier. (Arnell & Ekbom 2010:18)

I ett hem med familjevåld råder det ofta en ångestfylld atmosfär, som förespråkar att en ny våldsituation närmar sig. I dessa situationer hamnar barnet fokusera alla sina krafter på att överleva: överleva denna situation, denna dag och framtiden. Detta leder till att barnet inte orkar koncentrera sig på barnets normala uppgifter som lek, vilket befrämjar normal uppväxt och utveckling. Detta gör att barnet ofta blir efter i utvecklingen. (Holmberg 2002:9)

När fysiskt våld riktas mot barnet kämpar denna i värsta fall för att hållas i liv. Rädsla för att dö eller att skada sig allvarligt är en realitet för barnet när föräldern mister kontrollen över sina känslor av ilska. Detta leder till att barnet känner skräck inför sin egen hjälplöshet. Därtill känner barnet rädsla för smärta och möjliga fysiska märken. På grund av våldet i hemmet har barnet svårt att tro att världen är god och rättvis. Då barnet växer upp i en familj med våld i hemmet utvecklar denna en fientlig och oberäknelig världsbild. I denna värld har det ingen skillnad om man gör rätt eller fel, eftersom den som har styrka och makt vinner i varje fall. (Holmberg 2002:13)

2.2 Barnets symptom av våld i hemmet

Barn som upplevt våld i sitt hem reagerar individuellt på våldupplevelser beroende på många olika faktorer. Barnets symptom beror exempelvis på familjens helhetssituation, barnets ålder, vilken typ av våld, hur ofta och systematiskt våldet har varit samt andra skyddande eller utsättande faktorer. (Oranen & Keränen 2006:63-64)

Olika barn klarar bättre av vissa situationer än andra och stiger jämt upp efter motgångar. Barn som har upplevt våld i sitt hem genomgår ofta emotionella stormar med ilska, rädsla, skuld känsla, skam, bekymmer, kärlek och hjälplöshet. Dessa barn kan ha motstridiga tankar som denna skäms över. Barnet kan exempelvis ha starka känslor av ilska

mot modern för att hon inte lämnar fadern, men kan samtidigt älska henne eftersom hon på andra sätt tar hand om barnet. Dessa känslor som barnet känner hittar sin väg ut på många olika sätt beroende på barnets utvecklingsstadium. Exempelvis dåligt självförtroende, ångest och depression kan antyda symptom av våld i hemmet. (Holmberg 2002:14)

Barn som vuxit upp i en familj med våld kan lida av allvarliga och långvariga symptom. Dessa barn har även stor risk för att själv hamna som offer för våld. Speciellt farligt är familjevåld i hem med barn i baby- och lekåldern. Flera undersökningar visar att barn som vuxit upp i familjer med våld har större risk än medelmått att själv som vuxen hamna i ett våldsamt parförhållande endera som offer eller våldutövare. (Unicef 2006:2)

Enligt det utvecklingspsykologiska perspektivet reagerar ett barn i babyåldern ofta på våld i hemmet genom att ha sämre fysisk hälsa än andra barn i samma ålder. Dessa har ofta ätstörningar och den motoriska utvecklingen kan fördröjas. Babyn har svårigheter med att lära sig samspela med andra individer, gråter mycket och är svår att få nerlugnad. Detta kan bero på att babyns behov inte tillfredställs konsekvent på ett sätt som hämtar trygghet. (Holmberg 2002:14-15) Även den våldsamma atmosfären kan påverka babyns trygghet. Denna kan reagera för arga tonlägen, upphetsning och föräldrarnas ångest. (Oranen 2001:47) Typiska symptom för ett barn i babyåldern är också sömnsvårigheter. Babyn kan ha svårt att lugna ner sig för att somna eller att hållas i sömnen utan att vakna. Orsaken till att babyn vaknar kan exempelvis bero på höga ljud, en känsla av otrygghet eller otillfredsställda fysiska behov som hunger, våt blöja eller längtan efter fysisk närhet. En familj med ett barn i babyåldern kan hamna i en ond cirkel där babyn gråter för att dennas grundbehov inte är tillfredsställda, föräldern blir irriterad på den gråtande babyn, vilket leder till att babyn gråter ännu mera. Denna onda cirkel medför stress och leder hos vissa individer till ett våldsamt beteende. (Holmberg 2002:14-15)

Enligt det utvecklingspsykologiska perspektivet reagerar ett barn i lekåldern på våld i hemmet oftare än andra åldersgrupper genom somatiska problem som exempelvis huvudvärk och magont. Barnet kan exempelvis söka närhet av skötarna i slutet av daghemsdagen och klaga över magont. Barnet kan beteende vis falla ner till ett tidigare utvecklingsstadium på grund av de traumatiska upplevelserna. (Holmberg 2002:15) Direkt

efter en våldsituation kan kroppen reagera bl.a. genom skakning, illamående och gråt. (Arnell & Ekbohm 2010:19)

Variationer i barnets sinnesstämningar är även en vanlig reaktion på våld i hemmet för ett barn i lekåldern. Detta kan betyda ångest eller ständig sorgsenhet. Dessa barn kan även ha oförklarliga skräcktillstånd med ovanlig rädsla för exempelvis mörker, döden, krig eller spindlar samt ständiga mardrömmar. Barnet i lekåldern lär sig ständigt genom vuxnas exempel genom att härma med ord och handlingar. Då familjevåldet är konstant leder det till att barnets lek är mekaniskt, dystert och enligt samma mönster. Barnet kan exempelvis leka flera gånger en lek där någon skjuts och dör. I lekåldern börjar det även framkomma problem i sociala relationer. Barn som upplevt våld i hemmet har svårt för att binda vänskapsrelationer, eftersom dessa lätt blir irriterade och använder våld för att lösa konfliktsituationer. Dessa kan till motsatts även vara blyga och känsliga barn, som hålls vid sidan om de andra och blir rädda vid tilltal. Båda typerna är dock lika möjliga för att skapa problem i sociala relationer. (Holmberg 2002:15) Våldsamt beteende i familjen inlärs av förälder till barn och syns i hur barnet behandlar sina meningsskiljaktigheter och möter konflikter. Att tvinga, nedsätta och använda våld är inlärd metod för att nå sitt mål. (Hannonen 2001: 73)

Barn som upplevt våld i sitt hem har risk för att utveckla ett posttraumatiskt stressyndrom (PTSD). Dessa barn lever i ett tillstånd där våldet och de otäcka händelserna fortfarande pågår. Barnet undviker allt som påminner om traumat, eftersom det medför fysiskt eller psykiskt obehag. Dessa barn kan visa symptom som mardrömmar, oro, koncentrationssvårigheter, kamratsvårigheter, värk i kroppen och aggressivitet. Dessa symptom kan framkomma genom exempelvis påträngande minnesbilder, plötsliga förnimmelser av rädsla och tvångsmässig uppmärksamhet på hot samt fara i omgivningen. Vissa barn blir svårhanterliga för sin omgivning medan andra barn kan beskrivas som överanpassade. (Arnell & Ekbohm 2010:21)

Det kan vara svårt att känna igen symptom hos barn som upplevt våld i hemmet. Vissa barn verkar klara sig bra och försöker vara till så lite besvär som möjligt medan andra barn har redan i en tidig ålder utvecklat överlevnadsstrategier som går ut på att klara sig själva. Detta betyder dock inte att barnet klarar sig utan vuxnas hjälp. Det kan vara svårt

att få barnet att ta emot hjälp, eftersom denna kan ha svårt med att lita på vuxna och förmågan att bilda nära relationer till andra individer kan vara bristfällig. (Oranen 2001:62)

2.3 Föräldraskapet i familjer med våld i hemmet

Svårigheter i familjen påverkar föräldraskapet och barnets omvårdnad (Holmberg 2002:9). Detta är en av de största orsakerna för hur våldet påverkar barnet. (Oranen 2012:223) Föräldrarnas krafter reglerar hur konsekvent denna orkar hålla i trygga gränser för barnet. Barnet blir lätt förvirrat ifall gränserna är mera strikta vissa dagar än andra. Barn i hem med våld hamnar ofta ta mera ansvar än de är färdiga för att ta i förhållande till sin ålder. (Hannonen 2001:75)

Våld i hemmet påverkar barnets uppfattning om sina föräldrar. Våldet får barnet att se föräldrarna som oberäknliga, opålitliga och likgiltiga. De oförutsägbara situationerna i hemmet får barnet att känna sig otrygg. Barnet får känslan av att denna inte kan lita på sina föräldrars hjälp. Om den tidiga anknytningen mellan barnet och föräldern inte formar sig, så utvecklas inte grundtryggheten normalt. Detta leder till att barnet inte vågar undersöka sin omgivning, barnet klarar sig sämre i nya situationer och barnet upplever sociala situationer besvärliga. (Holmberg 2002:9)

En förälder som ständigt lever i rädsla för våld är ostabil och stressad. Detta leder till att barnet inte får tillräckligt med emotionellt och fysiskt stöd samt den trygghet denna behöver. I vissa fall byts rollerna om i familjen och plötsligt söker den sårbara föräldern rollen som barn, medan barnet tar rollen som förälder. Den egentliga föräldern får en stund lov att gråta på barnets axel medan den lilla handen stryker tårar. Till motsatts kan den sårbara föräldern även ha lågt tålamod med barnets uppförande, vilket kan leda till våld mot barnet. Detta leder till att barnet aldrig kan lita på föräldrarnas sinnesstämning och dessa olika roller kan förvirra barnet. Det lilla barnet speglar sig själv i relation till sin förebild och behöver en god förebild för att kunna utveckla en hälsosam självbild och ett gott självförtroende. Barn med våld i hemmet lär sig ett våldsamt sätt att uttrycka och uppföra sig. (Holmberg 2002:12) Stämningen i hemmet, mängden av tröst, kärlek

och förståelse som barnet får av sina föräldrar beror på var i våldcirkeln familjen befinner sig i. Barnet kan aldrig veta när följande utbrott är på kommande. (Hannonen 2001:75)

Barnets föräldrar känner sig ofta skyldiga i frågan om våld i hemmet, eftersom dessa inte kan skydda sina barn från våldet. Föräldrarna funderar på konsekvenserna av att familjens hemlighet skulle avslöjas. Det är inte sällsynt att föräldrarna är rädda för barnskyddet och barnets placering utanför hemmet. Våldsbrukaren kan hota med hjälp av detta. Föräldrar som upplevt våld i hemmet är ofta osäkra för att möta negativa känslor kring barnet; att sätta gränser eller att bli arg. Det är inte ovanligt att offret lider av depression, ångest eller panikstörningar vilka påverkar föräldraskapet i stor utsträckning. (Hannonen 2001:70-71)

2.4 Barnskyddsarbete med barn

Oranen och Keränen (2006) hävdar att det alltid är skadligt för barnet att leva bland våld. Speciellt familjevåld är en svår upplevelse för barnet, eftersom den i princip trygga aktören i barnets liv orsakar situationer, som är osäkra och skrämmande för barnet. Faktum är, att det är lika skadligt för barnet att bevittna våld, som det är att själv konkret vara objekt för detta. Barn som har upplevt familjevåld behöver alltid stöd och hjälp för att behandla händelserna. Det är viktigt att barnet själv får uttrycka sig kring temat. (Oranen & Keränen 2006:63-64, 82)

Det centrala i arbetet kring våld med barn är trygghet. Barn behöver en lugn och trygg omgivning för att kunna bearbeta sina upplevelser kring våld. Barn talar gärna om sina upplevelser om vuxna ger utrymme för detta. Barnet kan lita på att den vuxna inte är rädd för att behandla ämnet, då diskussionen är öppen och rak på sak. Om den vuxna utstrålar ångest kring ämnet, så brukar detta återspegla sig på barnet. Det naturligaste sättet för barnet att tala om våld är på tu man hand med en utomstående vuxen. Skuld-känsla och rädsla för att göra föräldern ledsen är vanliga känslor som barnet känner, ifall föräldern lyssnar på diskussionen. Detta kan leda till att barnet inte kan behandla upplevelsen ordentligt i föräldrarnas närvaro. Föräldrar eller syskon kan även kontrollera

barnets tal genom att själv tala under tillfället och inte ge utrymme för barnets berättelse. (Oranen & Keränen 2006:70)

Trappan -samtal är en av metoderna som används i arbete tillsammans med barn som bevittnat våld. Trappan är ett psykosocialt arbetssätt, som möjliggör att barn som upplevt familjevåld kan bearbeta sina upplevelser tillsammans med en trygg vuxen. Genom samtalen stöds barnets egna läkningsresurser. Meningen är att barnet skall få sätta ord på sina svåra upplevelser, vilket leder till att barnet kan kontrollera sina upplevelser och känslor bättre. Syftet med metoden är att barnet genom bearbetning kan vara mera i nuet efter att upplevelserna inte mera fyller barnets tankar och tar barnets krafter. (Arnell & Ekbohm 2010:21, 46-47)

2.5 Familjearbete

Det finns många olika former av familjearbete. Detta kan exempelvis innebära praktiskt stöd och övningar eller familjeterapi. Arbetet kan riktas bland annat till arbetsfördelningen, rollfördelningen eller kommunikationen i familjen. Marte Meo -metoden är en av behandlingsinriktningarna, som innebär att studera och bedöma kommunikations- och omsorgsförmåga samt att stödja relationen mellan barn och förälder. I fråga om familjeterapi grundar sig det teoretiska synsättet på att förändringsarbete i familjen förändrar även individens livssituation. (Eriksson & Markström 2000:141)

Det är vanligt att föräldrar och även professionella utan tillräcklig information hittar på orsaker till varför barnet inte behöver tas i beaktande vid arbete kring familjevåld. Detta beror ofta på att de vuxna underskattar vad barnet uppfattar, ser och hör av våldet i hemmet. Föräldrar säger ofta att barnet har sovit eller varit ute med sina kompisar under våldssituationerna. Faktum är att barn vet mera än vad vuxna vågar tänka sig. Barn kan ofta beskriva väldigt noga hur våldssituationerna har framskridit. Barn är även väldigt känsliga för att exempelvis märka nya blåmärken eller sår hos sina föräldrar. (Oranen 2001:44-45)

Barnet tolkar situationer enligt sin egen världsbild och sina egna upplevelser, vilket leder till att barnet lätt tror att våldet i hemmet har uppstått på grund av barnet själv. Barnet har även lätt för att tro på att denna har ansvaret för att få slut på våldet och känner sig skyldig ifall denna misslyckas i uppgiften. Barnet funderar även mycket på framtiden och vad som kommer att hända åt de olika familjemedlemmarna. Dessa tankar kommer inte att komma fram ifall barnet inte får sin röst hörd i familjearbetet. Oberoende av barnets ålder behöver denna hjälp av vuxna. Dock att undersökningar har visat att ständig stark stress påverkar skadligt på det centrala nervsystemet blir babyn ofta i skymundan av familjearbetet. (Oranen 2001:47)

I familjearbetet är det viktigt att se våldet i familjen som en helhet. I familjer där det uppkommer våld brukar medlemmarna ofta vara både våldutövare och –offer beroende på situationen. Det kan även hända att det inte finns ständigt konkret fysiskt våld, men hotet av det gör att medlemmarna hamnar leva i ständig rädsla. (Oranen 2012:218) Våld i ett parförhållande grundar sig på att den ena parten vill kontrollera den andra och behovet av makt och kontroll utlöser våldet. Detta börjar ofta med psykiskt våld, som exempelvis kritik eller nedsättande kommentarer och sedan efter det börjar det fysiska våldet. (Arnell & Ekbohm 2010:22)

I familjearbetet är det viktigt att få föräldrarna att se våldet genom barnets ögon. Genom diskussioner finner föräldrarna andra perspektiv på hur våldet påverkar familjemedlemmarna och påverkar ofta hur föräldrarna kommer att fortsätta sitt familjeliv. Laaksamo (2001) har ställt upp familjearbetet i fyra olika delar: att genomgå barnets våldupplevelser, att kartlägga barnets livshistoria, att skydda barnet och stöda dennas överlevnadsstrategier samt att behandla föräldrarnas skuld känsla. (Laaksamo 2001:102)

Oranen (2012) hävdar att det enligt undersökningar finns ett samband mellan att om modern har upplevt våld så har även barnet upplevt någon sort av våld. Om det finns våld mellan föräldrarna, så har barnet en stor risk för att själv hamna som våldsoffer. Barnet har även stor risk för att hamna som våldsoffer om denna försöker skydda det egentliga våldsoffret. Faran för våld är inte förbi även fast ett vuxet parförhållande tar slut. När situationen i familjen lugnar ner sig med tanke på våldet mellan vuxna i familjen har barnet utrymme för att reagera, vilket kan leda till att den kvarblivna trötta

föräldern kan ta sig an till den inlärdade metoden av att kontrollera situationer med våld. (Oranen 2012:222-223)

I fråga om socialpedagogiskt familjearbete kombineras både individ- och gruppinriktat arbete. Den psykoanalytiska behandlingsinriktningen har som mål att framför allt nå en inre förändring, men även att förbättra relationen till andra individer. Behandlingsbegreppet utgår från förändring och förändringsprocesser och beskrivs som något mera än information och social rådgivning. Behandlingsarbetet riktas mot familjer och sociala nätverk som står i nära relation med individen. Enligt den psykoanalytiska inriktningen bottenfamiljens svårigheter i föräldrarnas egen barndom, vilket betyder att bearbetning av den egna uppväxten påverkar den nuvarande familjesituationen. (Eriksson & Markström 2000: 126,133-134, 142)

2.6 Dokumentation inom barnskyddet

Allt arbete tillsammans med barnet och familjen dokumenteras inom barnskyddet. Enligt paragraf 33 i barnskyddslagen (13.4.2007/417) är dokumentation av det utförda arbetet inom barnskyddet en lagstadgad skyldighet och nödvändighet för de professionella. Dokumentation stöder även ett systematiskt arbete. Dokumentationen hör till myndigheternas dokument, som styrs av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). (Laaksonen et al 2011:10) Detta betyder att klienten alltid har rätt till dokumenten berörande denna själv. I fråga om barn har förutom barnet själv (över 12 år) även vårdnadshavaren rätt till sina barns dokument.

Dokumentation inom det sociala området steg allt mer fram under 1970- och 1980- talet samtidigt som klientens rättigheter blev centrala. Utgångspunkten blev förebyggande verksamhet, empowerment, konfidentialitet och ett serviceinriktat tankesätt. Även Finlands lagstiftning, som stöder utvecklingen av dokumentationen inom det sociala området, uppdaterades vid skiftet av århundradet med hjälp av följande lagar; lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000), personuppgiftslagen (523/1999) och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999). (Laaksonen et al 2011:9)

Dokumentation är en nödvändig del av det sociala arbetet och ansvaret för detta ligger naturligtvis hos de professionella inom området. Dessa är skyldiga att dokumentera orsakerna till varför olika beslut fattas och vilka tjänster eller förmåner som beviljas. Därtill skall dokumentationen visa planeringen, utförandet och uppföljningen av arbetet. Dokumentationen av det utförda arbetet, som bland annat sammanträden, diskussioner, uttalanden och officiella beslut är en viktig del av det sociala arbetet både för klienten och de professionella. (Laaksonen et al 2011:10)

Uppföljning av arbetet är en viktig del av det sociala arbetet och dokumentationen möjliggör detta. Med hjälp av dokumentationen kan de professionella alltid återkomma och bedöma hur beslut och tillvägagångssätt har fungerat. Detta hjälper i beslut, om hur det gemensamma arbetet skall fortsättas. Utan dokumentation skulle arbetet vara anknutet till minnesbilder. Om klientarbetet inte skulle dokumenteras skulle det vara omöjligt att följa med och bedöma det utförda arbetet. Syftet med arbetet skulle lätt bli i skuggan och arbetet skulle bli ologiskt och prövande. Även olika synpunkter försvinner utan dokumentationen. (Kääriäinen et al 2007:11)

Vid dokumentation gör de professionella ständigt val och betoningar. Allt är inte möjligt att säga och därmed inte heller möjligt eller ändamålsenligt att dokumentera. Vid dokumentation gör varje skribent val enligt sin egen verklighet och sitt tankesätt. Till detta hör bland annat den omgivande kulturen och den professionella referensramen. Alla dokument är alltid en del av en större helhet och styrs av förflutna dokument för att undgå upprepning. Dokumentationen innehåller information, som den professionella har ansett vara relevant för bland annat klientförhållandet, klientens liv eller utförandet av arbetet. Dokumentationen är ett sammandrag av det utförda klientarbetet. Det viktiga är, att de professionella vet att de ständigt gör val av att inkludera eller exkludera material och funderar vad som anses som viktigt i dokumentationen. (Kääriäinen et al 2007:12)

3 FORSKNINGSDSIGN

I detta kapitel kommer syftet, frågeställningarna och avgränsningarna för undersökningen i masterarbetet att presenteras. Därtill framförs metoden för undersökningen, etiska överväganden och tillstånd.

3.1 Syfte och frågeställningar

Syftet för mastersarbetet är att kartlägga och analysera barnskyddsanmälningar, som dokumenterats under år 2011 och som har kategoriserats som familjevåld gällande 0-6 åriga barn.

Frågeställningarna i masterarbetet lyder:

- Vilka är orsakerna till att barnskyddsanmälningar kategoriserats som familjevåld?
- Hur har familjevåld behandlats enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet efter barnskyddsanmälan?
- Hur lyfts barnets situation fram enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet efter barnskyddsanmälan?

3.2 Avgränsning

För att problemområdet inte skulle bli för stort gjordes en avgränsning med hjälp av barnets ålder, d.v.s. anmälningar gällande barn 0-6 år studerades i undersökningen. Därtill utfördes undersökningen på endast ett av områdena inom Esbo barnskydd. Undersökningen innefattar ett års arbete inom barnskyddet efter barnskyddsanmälan, vilket betyder att arbetet tillsammans med barnet och familjen har slutförts senast i slutet av år 2012.

Eftersom skribenten arbetar på Esbo barnskydd så kommer inte fall där skribenten själv har medverkat att studeras närmare. Meningen med detta är att hålla klienterna s.k. anonyma och studera enbart dokumentationen av arbetet.

3.3 Metod

I detta kapitel kommer metoden för undersökningen att presenteras. Detta innehåller beskrivningen av undersökningsprocessen; vilken typ av undersökning det är frågan om, insamlingen av materialet till undersökningen, analysen som användes för att studera det insamlade materialet samt vad materialet för undersökningen består av.

3.3.1 Fallstudie

Undersökningen i masterarbetet utförs med hjälp av en kvalitativ forskningsmetod, där ett geografiskt område inom Esbo stads barnskydd utgör en fallstudie. Enligt Merriam (1994) kan en kvalitativ fallstudie definieras som ”en intensiv, helhetsinriktad beskrivning och analys av en enda enhet eller företeelse”. I denna undersökning utgör varje enskilda barns barnskyddsprocess ett fall. Dessa fall har som gemensamt att de svarar på syftet i undersökningen d.v.s. att barnskyddsanmälan har dokumenterats under året 2011 och kategoriserats som familjevåld gällande barn i åldern 0-6 år.

Fallstudier används för att systematiskt studera en företeelse och deskriptiv forskning används när forskaren strävar efter en beskrivning eller förklaring hellre än en förutsägelse, som baseras på orsak och verkan. (Merriam 1994:21-22, 29) Meningen i undersökningen är att först systematiskt kartlägga och analysera barnskyddsanmälningarna enligt syftet och besvara den första frågeställningen, d.v.s. vilka är orsakerna till att barnskyddsanmälningarna kategoriseras som familjevåld. Därefter studeras fem fall närmare för att besvara de kvarstående frågeställningarna d.v.s. hur familjevåld har behandlats enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet och hur barnets situation lyfts fram enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet. Med hjälp av detta kan de professionella inom barnskyddet utveckla sina arbetssätt. Meningen med fallstudien är att lyfta fram likheter och skillnader som visar vad som är viktigt att ta i beaktandet vid barnskyddsprocesserna samt vad som är till nytta med tanke på tillvägagångssätt inom barnskyddet.

3.3.2 Insamling av materialet

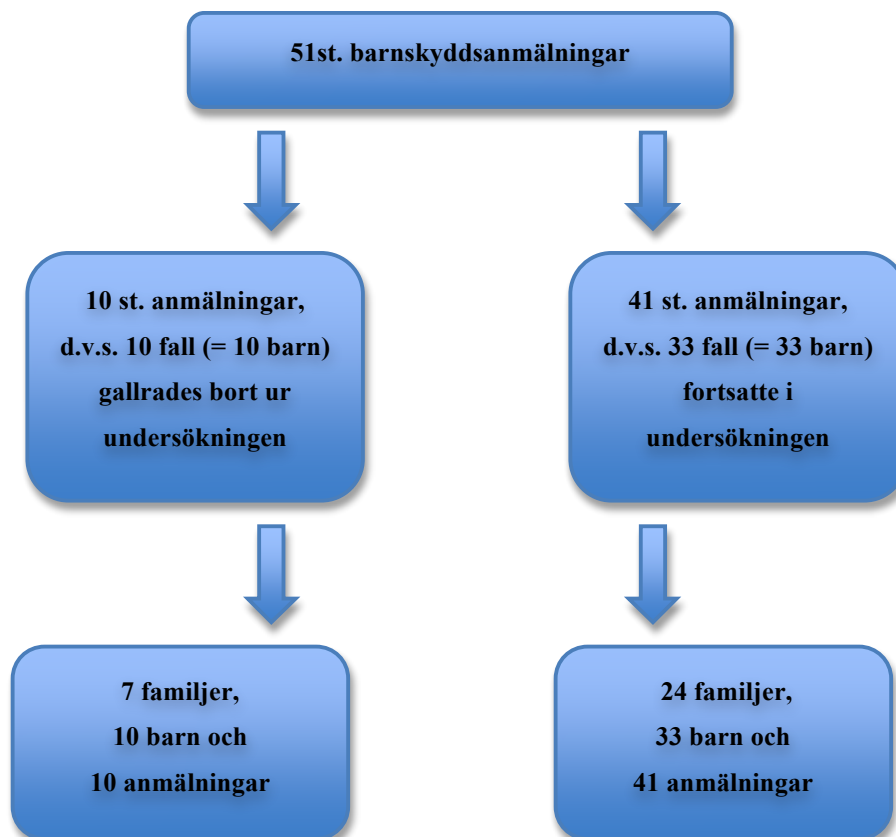
Fallstudier används för att forska ett unikt fall på djupet under en väl definierad tidsperiod. (Dychawy-Rosner & Springett 2008:16-17) I undersökningen används dokument som material, eftersom syftet är att få en objektiv och realistisk bild av barnskyddsarbetet inom Esbo stad. Enligt Merriam (1994) används dokument då dessa ger bättre eller mera information samt information till en lägre kostnad än de andra insamlingsmetoderna. Eftersom dokumenten har uppgjorts för ett annat syfte än denna undersökning innebär detta att det krävs förmåga av forskaren att upptäcka det viktiga i dokumenten för att kunna utföra en analys. (Merriam 1994:120,129-130) Orsaken till att dokument används som material i undersökningen i stället för exempelvis intervjuer är att dokumentation försäkrar att undersökningens material inte baseras på enskilda individers minnesbilder.

Eftersom syftet i undersökningen är att studera barnskyddsanmälningar inom Esbo stads barnskydd, utfördes insamlingen av materialet för fallstudien i Esbo stads databas Effica. Denna databas innehåller barnskyddets dokument. Insamlingen av dokumenten för undersökningen utfördes i två olika delar under tidsperioden april – augusti 2013. Den första delen av insamlingen utfördes i april 2013, då alla barnskyddsanmälningar enligt syfte printades ut för att en analys skulle kunna utföras. Resultatet enligt syfte innehåller 51 barnskyddsanmälningar gällande 43 barn. Vissa anmälningar berör samma barn. Den andra delen av insamlingen av dokumenten i undersökningen utfördes i juli och augusti 2013, efter att en innehållsanalys av de 51 barnskyddsanmälningarna i fråga hade utförts. Under denna tidsperiod printades dokumentation gällande fem fall. Hur dessa fem fall har bestämts för att studeras närmare presenteras i följande kapitel.

3.3.3 Innehållsanalys

I denna fallstudie används innehållsanalys för att analysera materialet. Enligt Merriam (1994:128) beskrivs undersökningsmaterialet systematiskt genom en innehållsanalys. Vidare används innehållsanalys då forskaren skall hantera en stor mängd material och specifikt kvalitativ innehållsanalys används för att tolka texter. Målet med kvalitativ innehållsanalys är att beskriva variationer genom att identifiera likheter och skillnader i materialet. Dessa beskrivs i kategorier och teman på olika nivåer där kontexten är viktig

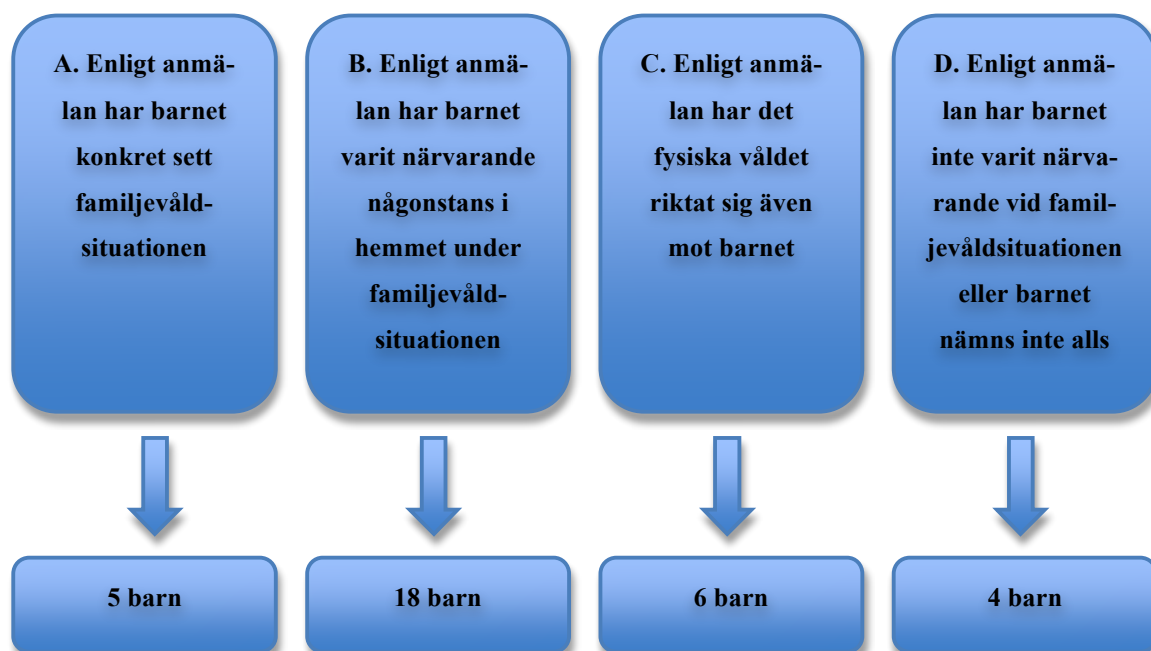
och kan inte stå fri från sitt sammanhang. (Lundman & Graneheim 2008:159, 162) I denna undersökning används innehållsanalys för att tolka dokumentationen, hitta likheter och skillnader i barnskyddsanmälningarna samt medföljande barnskyddsarbete enligt syftet och frågeställningarna. Materialet beskrivs i olika kategorier och teman. I innehållsanalysen berörande den första delen av undersökningen, som består av 51 barnskyddsanmälningar gällande 43 barn från 31 familjer, gallrades anmälningar som inte ledde till en barnskyddsutredning bort. Detta gjordes eftersom dessa fall inte ledde till någon åtgärd efter anmälan (högst telefonsamtal eller brev till vårdnadshavaren). Anmälningarna som inte ledde till en barnskyddsutredning har dokumentation över orsakerna som har lett till detta beslut. Denna gallring leder till att 41 anmälningar gällande 33 barn från 24 familjer kvarstår i undersökningen. Nedan en beskrivande tabell av denna gallringsprocess:

Figur 1. Barnskyddsanmälningarna

Efter denna gallring lades information över de kvarstående 33 fallen i en tabell i syfte för att få en tydligare helhet. Denna tabell visar barnets namn, ålder, vem som utfört anmälan, huvudpunkterna i anmälan samt en kort beskrivning över vilken hjälp familjen skulle behöva enligt anmälaren eller hur situationen hade upplöst sig vid anmälningstillfället. På grund av etiska skäl kan denna tabell inte inkluderas i presentationen av arbetsprocessen. Vidare resultat och innehållsanalys besvarande den första frågeställningen, d.v.s. vilka orsakerna är till att barnskyddsanmälningar kategoriseras som familjevåld framförs i kapitel fyra.

Efter kartläggningen av dessa 33 fall analyserades de m.h.a. innehållsanalys för att hitta likheter och skillnader i anmälningarna. Dessa uppdelades i fyra olika kategorier enligt följande kriterier:

Figur 2. Kategorier för barnskyddsanmälningarna

Efter den första innehållsanalysen valdes kategori A (5 fall) för att studeras närmare enligt syfte och frågeställningarna i den fortsatta undersökningen. Beslutet för att studera denna kategori närmare gjordes för att det i barnskyddsanmälan klart hade tagits ställning till var barnet befann sig och hur barnet var inblandad i situationen. Denna kategori

valdes även för att det starkt konstaterats att det är lika skadligt för barnet att bevittna våld, som det är att själv konkret vara offer för detta. Kategori B (18 fall) valdes bort eftersom anmälningarna berörande barnets situation och vistelseplats var flummig och ospecifik. Kategori C (6 fall) valdes inte för att studeras närmare eftersom barnskyddsanmälningar kan göras enligt kriteriet ”våld som riktas mot barnet”. Detta betyder att det finns mera anmälningar som i anmälningsskedet har fått en annan kategorisering och skulle ha hamnat utanför undersökningen dock samma tema. Kategori D (4 fall) valdes bort eftersom barnen inte enligt anmälan var närvarande eller inte överhuvudtaget var nämnda i barnskyddsanmälan.

Vidare resultat och innehållsanalys berörande den andra och tredje frågeställningen, d.v.s. hur familjevåld har behandlats enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet och hur barnets situation lyfts fram enligt dokumentationen under det första året inom barnskyddet, framförs i kapitel fyra. I analysen av barnskyddsdocumenten ställs det empiriska materialet mot det socialpedagogiska perspektivet, vilket fungerar som tolkningsram och riktlinje för analysen. Empirin belyses med hjälp av de centrala begreppen; empowerment och delaktighet.

3.3.4 Materialet för undersökningen

Materialet för undersökningen består som sagt av dokument gällande fallen i undersökningen. Dokument innefattar i detta sammanhang barnskyddsanmälningar, dokumentation över sammanträden och telefonsamtal under barnskyddsprocessen samt klientplaner och sammanfattningar av barnskyddsutredningar.

De 51 barnskyddsanmälningarna i fråga består för det mesta av en halv sida text. Enstaka anmälningar består av en längre beskrivning av situationen, medan andra enstaka anmälningar består av endast några rader av text. Största delen av anmälningarna består av information, som exempelvis beskrivning av familjens situation vid anmälningstillfället, möjliga tidigare stödåtgärder eller hur situationen vid anmälningstillfället har upplöst sig.

Dokumentationen gällande de fem fall som studerades närmare under den utsatta tidperioden (ett år under år 2011-2012) består av sammanlagt 35 sidor av text gällande dokumentation av sammanträden och telefonsamtal (alla barn har denna typ av dokumentation), 9 sidor av text gällande dokumentation av sammanfattningar av barnskyddsutredningar (tre av fem barn har denna typ av dokumentation) och 2 sidor av text gällande dokumentation av klientplaner (två av fem barn har denna typ av dokumentation). Sammanfattningsvis består materialet för undersökningen förutom de 51 barnskyddsanmälningarna av 46 sidor text som kallas för dokumentation.

3.4 Etiska överväganden och tillstånd

Materialet för denna undersökning är inte offentligt och kännetecknas av en känslig karaktär. Barnskyddets dokument är begränsade till att användas enbart av de professionella inom barnskyddet som arbetar tillsammans med den specifika familjen. På grund av detta ansöktes forskningslov av Esbo stad. Tystnadsplikt har bundit skribenten vid denna undersökning. Undersökningen har följt de etiska direktiv som den forskningsetiska delegationen har framställt i anvisningarna om god vetenskaplig praxis och handläggning av misstankar om avvikelse från god vetenskaplig praxis i Finland (Forskningsetiska delegationen 2012).

Studien riktar sig inte egentligen till att undersöka familjernas privata liv, utan hur anmälningarna har kategoriserats, hur temat familjevåld har behandlats enligt dokumentationen och hur barnets situation har lyfts fram enligt dokumentationen i barnskyddsarbetet. Esbo stad är en stor stad och det kommer tusentals barnskyddsanmälningar under ett år. Detta betyder att klienten inte kan kännas igen i undersökningen. Enskilda personuppgifter används inte i någon annan mening än vad syftet och frågeställningarna i masterarbetet framställer. Viss information gällande fallen i fråga kunde inte framföras i masterarbetet p.g.a. etiska skäl. Skribenten för detta masterarbete är den enda personen som vet vilka fall och namn det är frågan om. All dokumentation som har använts under undersökningsprocessen har förstörts enligt barnskyddets och den forskningsetiska delegationens direktiv efter att undersökningen har slutförts.

4 RESULTAT OCH ANALYS

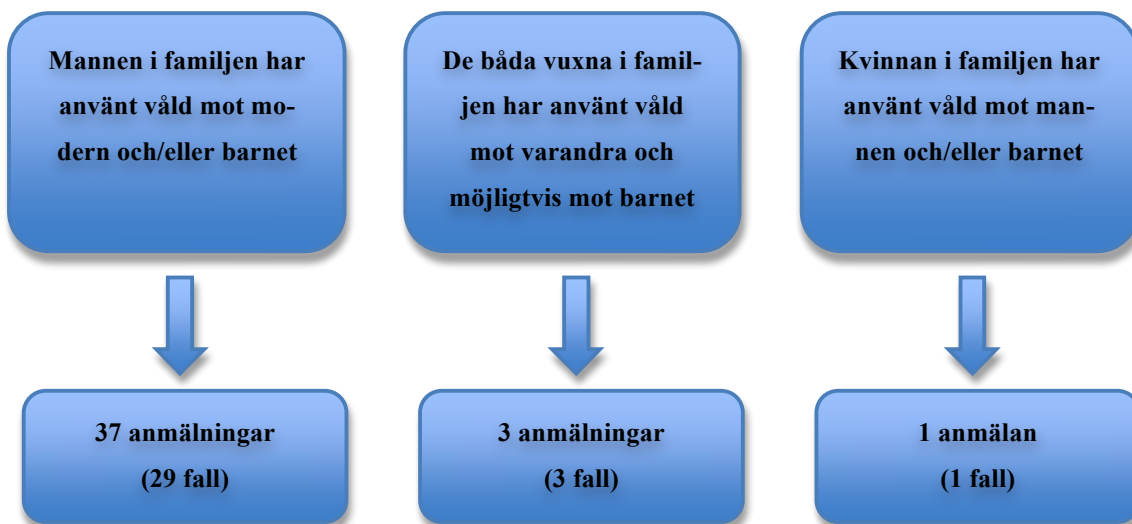
I detta kapitel kommer resultaten och innehållsanalysen för undersökningen att presenteras. Till en början presenteras resultat och innehållsanalys besvarande den första frågeställningen; varför barnskyddsanmälningarna i fråga har kategoriserats som familjevåld. Vidare beskrivs fem fall som valdes för att studeras närmare efter den första innehållsanalysen. Dessa fem fall står som grund för resultat och innehållsanalys besvarande de kvarstående frågeställningarna i mastersarbetet; hur har familjevåld behandlats tillsammans med familjen under det första året inom barnskyddet efter barnskyddsanmälan och hur barnets situation kommer fram i barnskyddsarbetet under det första året inom barnskyddet efter barnskyddsanmälan.

4.1 Kategorisering som familjevåld

Resultaten besvarande den första frågeställningen i undersökningen, d.v.s. vilka är orsakerna till att barnskyddsanmälningar år 2011 gällande 0-6 åriga barn kategoriserades som familjevåld, presenteras som följande. Materialet besvarande denna frågeställning omfattar alla 41 barnskyddsanmälningar, som fortsatte i undersökningen efter gallringen av anmälningarna, som inte ledde till en åtgärd inom barnskyddet efter anmälan.

Efter en kartläggning av dessa 41 barnskyddsanmälningar (33 fall) framkommer att nästan alla anmälningar handlar om våld mellan barnets föräldrar eller ena av barnets föräldrar och dess nya partner. Anmälningarna angående sex barn innehåller även information om att fysiskt våld någon gång har riktats mot barnet. En enstaka anmälan handlar om våld riktat enbart mot barnet.

Efter en kartläggning av dessa 41 barnskyddsanmälningar (33 fall) kunde tre kategorier lyftas fram enligt följande kriterier:

Figur 3. Kategorier gällande våldsbrukaren i familjen

Den första kategorin där mannen har använt våld mot modern och/eller barnet innehåller totalt 37 anmälningar (29 fall). Den andra kategorin där båda föräldrarna har använt våld mot varandra och möjligtvis mot barnet innehåller tre anmälningar (3 fall). Den tredje kategorin där kvinnan i familjen har använt våld mot mannen och/eller barnet innehåller en anmälan (1 fall). I största delen av alla dessa anmälningar handlar det beskrivna familjevåldet om fysiskt våld (28 fall), men i vissa anmälningar handlar det även om psykiskt våld (5 fall).

Barnskyddsanmälningarna som tillhör kategori ett handlar i 24 fall och 29 stycken anmälningar om fysiskt våld som mannen har använt mot modern i familjen. Detta innefattar exempelvis att mannen har slagit, sparkat eller strypt modern. Fem fall och åtta stycken anmälningar handlar om psykiskt våld som mannen har använt mot modern. Detta innefattar exempelvis att mannen har betett sig aggressivt, hotat eller kastat saker. Inom denna kategori har mannen i familjen någon gång även riktat fysiskt våld mot barnet i fem fall. I åtta fall har modern vid anmälningstillfället åkt till ett skyddshem tillsammans med barnet och i två fall till släktingar eller vänner. I fyra fall lämnade fadern det gemensamma hemmet.

Barnskyddsanmälningarna som tillhör kategori två handlar om våld som de båda vuxna i familjen har använt mot varandra. I dessa tre fall handlar det om att de vuxna har använt fysiskt våld mot varandra, som innefattar att de vuxna har slagit, bitit, rivit, skuffat, strypt och klöst varandra. I ett av dessa fall har mannen även någon gång använt fysiskt våld mot barnet. I alla dessa tre fall har polisen besökt hemmet under våldsituationen, men ingen av parterna har enligt anmälan lämnat hemmet.

Den ena barnskyddsanmälan som tillhör kategori tre handlar om att en moder har använt fysiskt våld mot sitt barn genom att bl.a. dra barnet i armen så hårt att denna har fallit och gråtit. Polisen besökte hemmet och gjorde beslut om att utföra en barnskyddsanmälan.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att de professionella har kategoriserat barnskyddsanmälningarna som familjevåld då, när våldet i stort sett har pågått mellan vuxna i familjen. Vissa anmälningar innehåller information om att våldet vid andra tillfällen har riktats även mot barnet i familjen. Likheter och skillnader kunde urskiljas med hjälp av information om vem våldsbrukaren och offret är, ifall våldet har varit psykiskt eller fysiskt samt hur våldet har utförts. Med tanke på de olika möjligheterna för att kategorisera barnskyddsanmälningar skulle den enstaka anmälan i kategori tre berörande moderns våld mot barnet antagligen borde ha kategoriserats som ”våld riktat mot barnet” i stället för ”familjevåld”. Denna anmälan avvek sig från de andra anmälningarna, som i stort sett handlade om våld mellan vuxna i familjen.

4.2 En överblick av barnskyddsanmälningarna

En överblick av alla dessa 41 barnskyddsanmälningar i undersökningen presenteras som följande. Meningen är att hitta likheter och skillnader i dokumentationen av barnskyddsanmälningarna.

Likheter och skillnader i barnskyddsanmälningarna kunde finnas i vem som har utfört barnskyddsanmälan. Polisen har gjort nästan hälften av alla dessa 41 anmälningar (18/41 st.). Social- och krisjouren hade gjort fyra anmälningar som handlade om samma

situation. Barnens föräldrar hade gjort sju av anmälningarna, varav fem av dessa gjordes via social- och krisjouren. En psykolog och fysioterapeut hade gjort tre av anmälningarna och även dessa kom via social- och krisjouren. Sammanlagt åtta barnskyddsanmälningar gjordes direkt av andra myndigheter, som exempelvis skyddshemmet eller Monica Naiset förbundet. Denna undersökning innefattade bara en anmälan från en privatperson bortsett från barnets egna föräldrar.

Det fanns vissa likheter i mönstret hur barnskyddsanmälningen har kommit till områdets barnskydd och det är via social- och krisjouren, dock att den egentliga anmälaren är någon annan. Det kan bero på att andra myndigheter har behövt konsultation av social- och krisjouren angående barnet i situationen. Områdets barnskydd i Esbo stad har en egen telefonlinje för myndigheter, men ifall behovet av konsultation finns utanför kontorstider, så riktas dessa till social- och krisjouren. Det kan även hända att alla myndigheter inte har information om områdets barnskydd och dess tillvägagångssätt i samma utsträckning, som dessa har om social- och krisjourens tjänster. Det kan även hända att det är lättare och snabbare för myndigheter att göra en muntlig än en skriftlig barnskyddsanmälan. Därtill har föräldrar som ringt till social- och krisjouren antagligen inte tänkt på att göra en anmälan, utan ringt för att be om hjälp i situationen, då de professionella har gjort beslut om att en barnskyddsanmälan är nödvändig. Förutom likheterna i anmälningsprocesserna som var utförda via social- och krisjouren fanns det även en andel anmälningar som hade utförts direkt till barnskyddet av andra professionella samt av en privatperson.

Skillnader visade sig i vad som hände efter att polisen hade gjort hembesök till familjerna i fråga. Som det framkom i det föregående kapitlet så lämnade mödrarna hemmet tillsammans med barnet i tio fall, medan fadern lämnade hemmet i fyra fall. Detta kan exempelvis betyda att polisen har fått föräldrarna i fråga att förstå att en paus från varandra gör gott i vissa fall, då när situationen har blivit farlig för både barn och vuxna. Det kan även betyda att våldet har varit så grovt att polisen inte har gett andra alternativ, än att ena parten lämnar det gemensamma hemmet. I resten av fallen hade alla familjemedlemmar enligt anmälan stannat kvar i det gemensamma hemmet. I dessa fall där alla familjemedlemmar har stannat hemma har situationen visserligen lugnat ner sig så att det har varit möjligt för alla familjemedlemmar att stanna hemma. I vissa anmälningar

kom det fram att polisen hade diskuterat situationen med de vuxna och fått situationen under kontroll.

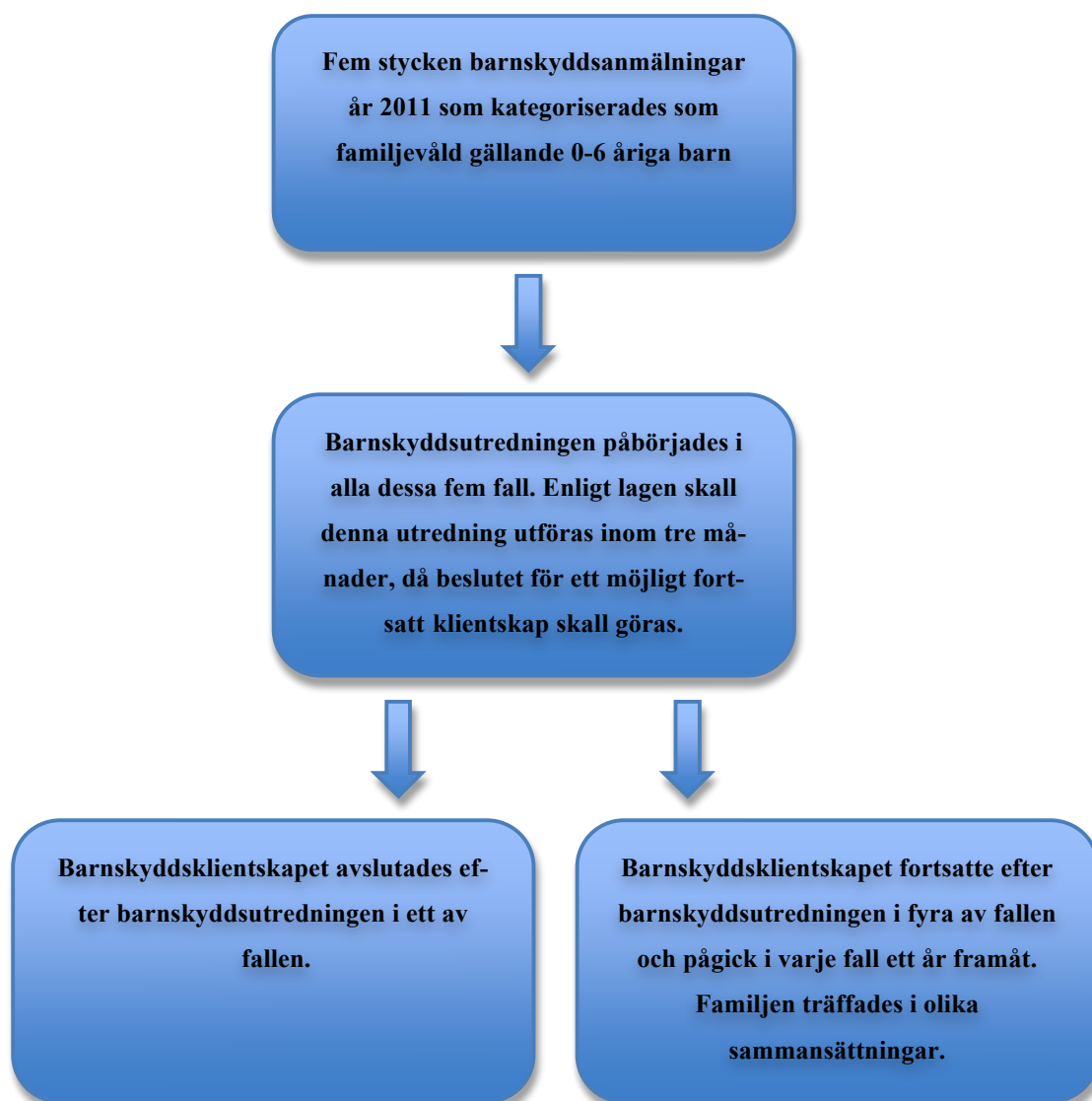
Barnskyddsanmälningarna visade även likheter och skillnader i etniciteten av familjerna. Enligt en tolkning baserad på efternamnet har det framkommit att 22/33 fall handlade om familjer med utländsk bakgrund. Eftersom alla anmälningar inte studerades närmare framkom dock inte om någondera eller båda av föräldrarna är uppvuxna i Finland eller om någondera eller båda är invandrare. Av dessa 33 barn i fråga var alltså bara 11 barn från en familj med finskt efternamn. Då familjen har utländsk bakgrund kan flera faktorer öka risken för spänd atmosfär och möjligt familjevåld, som exempelvis skillnader i kulturen, arbetslöshet, ekonomiska problem, svårigheter med det finska språket samt andra svårigheter då integrationen i samhället inte har varit tillräckligt effektivt. Otillräcklig basservice och otillräckliga integrationsprogram för familjer med utländsk bakgrund i kommunen steg fram som ett problem i Esbo stads utvecklingsprogram (se kapitel 1.3) och detta är en orsak för att dessa familjer befinner sig som en stor klientgrupp inom barnskyddet mera eller mindre i olika delar av Esbo stad.

Efter kartläggningen av dessa 41 barnskyddsanmälningar är det klart att det finns stora skillnader i hur utförligt anmälaren har beskrivit barnets situation i helheten. Vanligt i polisens anmälningar är exempelvis att det står en rad i slutet av anmälan; ”två barn i familjen” utan någon beskrivning om var barnet har varit under våldssituationen i familjen eller om barnet har varit inblandat i vuxnas gräl. I största delen av anmälningarna framkommer det inte ifall anmälaren har frågat eller kontrollerat barnets välmående. Dock innehåller materialet även anmälningar som är utförligt skrivna där barnets situation har beskrivits. Meningen är att anmälaren skriver sin oro över barnet och dess förhållanden.

4.3 Presentation av de fem fallen

I kapitel tre presenterades undersökningsprocessen och valet av de fem fall som studerades närmare i den andra delen av undersökningen. Dessa fem fall (kategori A) som studerades närmare presenteras som följande. I dessa fem fall presenterar barnskydds-

anmälningen klart att barnet har sett familjevåldet som beskrivs i barnskyddsanmälan. Dessa fem fall presenteras för att ge en helhetsblick över hur en barnskyddsprocess kan se ut under ett år. En barnskyddsutredning påbörjades i alla dessa fem fall och vissa likheter och skillnader kan urskiljas. Nedan presenteras barnskyddsprocessen i de fem olika fallen med hjälp av en figur:

Figur 4. Barnskyddsprocessen i de fem fallen

Två av de fem barnen tillhör samma familj. Barnen var tre och fem år gamla vid anmälningstillfället. Dessa barn hade inte ett tidigare klientskap inom barnskyddet. I dessa fall hade två anmälningar utförts inom en vecka. En av anmälningarna gjordes av polisen efter ett hembesök och den andra gjordes av social- och krisjouren baserad på moderns

berättelse via ett telefonsamtal. Enligt dokumentationen gjordes beslutet för att utföra en barnskyddsutredning, som fortsatte vidare till ett barnskyddsklientenskap. Familjen träffades fyra gånger i olika sammansättningar under ett år; båda föräldrarna skilt, barnen och modern under ett hembesök samt modern under ett daghemsmöte. Därtill förde socialarbetaren flera telefonsamtal tillsammans med modern. I dessa två fall var det frågan om grovt familjevåld utfört av fadern mot modern. Barnen hade inte själv konkret hamnat som offer, dock att de hade bevittnat våld som utfördes mot modern. Fadern har enligt polisanmälan strypt modern samt hotat att döda henne vid två olika tillfällen. Det fysiska våldet hade pågått redan i flera år, men under den senaste tiden hade det även pågått framför barnen. Vid anmälningstillfället kom det fram att föräldrarna skulle skilja sig och dessa bodde i olika hem.

Ett av de fem barnen var ett år vid anmälningstillfället. Barnskyddet hade gjort en utredning kring familjens situation även ett år tidigare, men klientskapet hade avslutats efter barnskyddsutredningen. I anmälan framkommer att familjevåldet som beskrivs består av både fysiskt och psykiskt våld och föräldrarnas häftiga gräl har pågått framför barnet. Enligt anmälan har det fysiska våldet inte riktats mot barnet. Enligt dokumentationen gjordes beslutet för att utföra en barnskyddsutredning, som fortsatte vidare till ett barnskyddsklientenskap. De professionella träffade familjen fem gånger i olika sammansättningar under ett år; föräldrarna både skilt och tillsammans, barnet tillsammans med båda föräldrarna och tillsammans med fadern. I detta fall levde modern enligt dokumentationen i en ständig rädsla för att faderns hot skulle leda till handlingar. Tidigare hade fadern kastat saker på modern och sparkat henne. Vid anmälningstillfället hade fadern hotat att sätta gaffeln igenom modern ifall hon inte slutade tjata. Modern ansåg att fadern inte såg något fel i hans eget beteende och att han var av den åsikten att det inte skulle finnas problem om modern skulle vara tyst.

Två av de fem barnen var i fem års ålder vid anmälningstillfället. Dessa tillhörde två olika familjer. I det ena fallet hade barnet inte ett tidigare barnskyddsklientenskap. Barnskyddsutredningen bestod av endast ett möte tillsammans med föräldrarna, eftersom föräldrarna redan vid tillfället hade rätt ut situationen i anmälan. Familjevåldet som anmälan handlar om är inte baserad på kunskap utan på misstankar. Fadern misstänkte att

barnets styvfar använde våld mot modern. Efter att fadern hade rätt ut situationen med modern hade han inte mera oro för barnet och detta ledde till att utredningen avslutades.

I det andra fallet hade barnet ett tidigare klientskap inom barnskyddet. Den tidigare oron hade dock inte berört familjevåld, vilket ledde till att en grundlig utredning utfördes. Barnskyddsanmälan handlar om en våldsituation mellan fadern och styvfadern som barnet har sett. Barnskyddsutredningen bestod av sammanlagt sex möten i olika sammansättningar; barnet träffades både ensam och tillsammans med modern på kontoret samt under ett hembesök, båda föräldrarna träffades en gång skilt samt ett möte ordnades tillsammans med familjerådgivningen. Dokumentationen av hembesöket saknas.

Sammanfattningsvis kan flera olika likheter och skillnader hittas i de fem olika fallen. I fyra av dessa fall är det enligt anmälan barnets fader eller barnets styvfader som har använt våld mot barnets moder. Ett fall skiljer sig från de andra eftersom våldet har pågått mellan barnets fader och barnets styvfader. Det finns likheter i två av fallen och barnskyddsprocessen eftersom dessa barn tillhör samma familj. Det finns skillnader i barnens ålder, men även likheter då tre av barnen var i 5 års ålder vid anmälningstillfället. En viss likhet kan urskiljas i alla fem fall och det är att barnens föräldrar redan från tidigare har varit skiljda eller att de har skiljt sig under barnskyddsprocessen. Själva barnskyddsprocessen i de fem fallen är lika med tanke på att det utfördes en barnskyddsutredning i alla fall, dock att ett av barnen redan från tidigare har haft ett klientskap inom barnskyddet. En likhet kan även finnas i att alla föräldrar träffades under barnskyddsutredningen. I motsats kan skillnader finnas i att ett av barnen inte träffades alls.

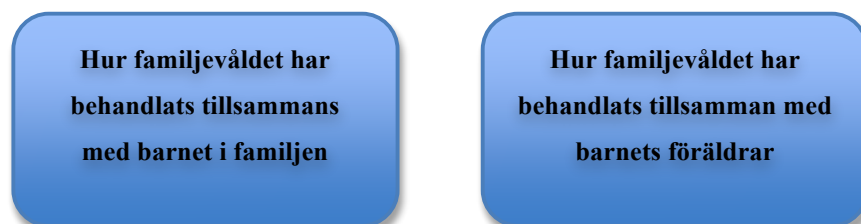
4.4 Behandling av familjevåld enligt dokumentationen

Resultaten och innehållsanalysen gällande frågeställningen om hur familjevåldet har behandlats enligt dokumentationen i de fem fallen som studerades närmare i den fortsatta undersökningen presenteras som följande. Det ursprungliga materialet är på finska, men resultaten har översatts till svenska och står därför inte som citat. På grund av etiska skäl kommer inte fallen att särskiljas.

Tidigare i mastersarbetet har det framkommit hur viktigt det är att reda ut och behandla problemen i familjen. I dessa fall har problemen lett till familjevåld av olika slag. Barnskyddslagen (13.4.2007/417) tvingar ingen till att ta emot barnskyddsarbete inom öppna vården, vilket leder till att arbetet med familjen består av frivillighet från familjens sida. De professionella inom barnskyddet möter både motiverade och omotiverade föräldrar, som tar emot det erbjudna stödet i olika grad.

Som Eriksson och Markström (2000) har tagit upp finns det många olika former av familjearbete. Hur familjevåldet behandlas beror på många olika aspekter, bl.a. hur långt de inblandade själv är i processen, hur långvarigt familjevåldet har varit, vilken inställning familjemedlemmarna har och hur andra aspekter i familjen påverkar familjemedlemmarna. Barnskyddet prioriterar ofta ett tankesätt om att se framåt i tiden. På grund av detta är det bra att kombinera något slag av psykiatrisk hjälp till barnskyddsarbetet, då exempelvis trauman behandlas på ett djupare plan.

Efter en kartläggning av hur familjevåldet enligt dokumentationen har behandlats med de fem olika familjerna i fråga kan två huvudkategorier lyftas fram. Dessa kategorier presenteras i de följande kapitlen enligt följande:

Figur 5. Kategorier för hur familjevåldet har behandlats

4.4.1 Behandling tillsammans med barnet

Som Oranen (2001) konstaterat är det viktigt att barnet får tala om sina egna upplevelser med vuxna, eftersom de tolkar situationer enligt sin egen världsbild och sina egna upplevelser. Detta kan i sin tur leda till att barnet upplever att våldet uppstått på grund av barnet själv. För barnet kan det vara väldigt viktigt att höra av utomstående vuxna att

våldet inte är barnets fel. Enligt dokumentationen träffade de professionella inom barnskyddet fyra av de fem barnen i fråga. Som det tidigare nämndes slutade utredningen i ett fall genast efter föräldrarnas första möte, vilket betyder att familjevåldet inte behandlades med detta barn alls. Ett av barnen var så litet (1 år) att denna inte kunde tala, vilket påverkade hur de professionella kunde behandla familjevåldet med detta barn. De professionella träffade barnet och observerade dennas lek under flera tillfällen i samband med sammanträden tillsammans med föräldrarna. Med tanke på den teoretiska informationen de professionella inom barnskyddet har om barnets symptom gällande familjevåld lyftes inte specifika symptom baserade på sammanträdena fram i dokumentationen, utan i motsatts lyftes barnets positiva beteende fram:

De professionella beskrev barnet som ett glatt barn, som lekte lugnt.

De professionella blev i detta fall tvungna att lita på föräldrarnas tolkningar om detta barns reaktioner på familjevåldet. I detta fall skiljde sig föräldrarnas berättelser om barnets reaktioner; fadern hämtade fram positiva beskrivningar om barnet medan modern hämtade fram oro över barnets reaktioner på våldsituationerna. De professionella behandlade detta tillsammans med barnets föräldrar och detta presenteras i det följande kapitlet.

Tre av barnen behandlade sina upplevelser kring familjevåldet med professionella i familjerådgivningen. Två av barnen hade även fått en remiss till barnpsykiatri för att deras psykiska tillstånd skulle kunna utvärderas noggrannare. Enligt dokumentationen behandlade de professionella inom barnskyddet inte familjevåldet närmare med dessa tre barn på grund av kontakten till familjerådgivningen. De professionella träffade barnen dock under olika sammanträden då barnen fick berätta om hur de mådde och vad de tyckte om sin situation vid tillfället. Med ett av dessa barn användes därtill Nallekort för att vidare utreda familjesituationen. Nallekort används för att hjälpa barnet att beskriva sina känslor:

I detta fall hade barnet valt nallebilder som verkade arga för att beskriva sina föräldrar. Då de professionella frågade vad modern gör när hon blir arg svarade barnet att denna inte får berätta att modern slår, men modern

slår faktiskt inte. Barnet berättade att modern hade dragit barnet i håret någon gång.

Med hjälp av denna metod förde de professionella även diskussion kring andra delområden i barnets liv. Kartläggning av barnets uppfattning om sin egen livssituation hjälper de professionella i att bedöma, om barnet känner sig tryggt med sina föräldrar. Som Hannonen (2002) påpekat påverkar våldet barnets uppfattning om föräldrarna. Detta kan leda till att familjen behöver något slag av familjearbete för att stabilisera barnets bild av föräldern, så att denna känner sig trygg. Det är viktigt att kontakten till familjerådgivningen kvarstår även då våldsituationerna i hemmet har slutat, t.ex. i och med att barnets föräldrar skiljer sig, eftersom barnet ofta får utrymme att reagera först efter att våldet i hemmet har tagit slut (se Oranen 2012). I fråga om våld mot barnet utförs en polisanmälan inom Esbo barnskydd. Polisen är myndigheten som utreder ifall ett brott mot lagen har utförts.

Arbetet på barnskyddet verkar allt mera styras mot ett arbetscentrum där professionella utreder familjesituationen och skickar klienterna vidare till rätt tjänst. Detta beror antagligen på att antalet klienter har ökat radikalt inom de senaste åren och antalet professionella inte har ökat i samma utsträckning (se kapitel 1.3). Detta påverkar hur mycket tid de professionella har tillsammans med klienterna. Enligt dokumentationen framkom att klienterna i dessa fem fall träffade de professionella inom barnskyddet allt som allt maximalt sex gånger under ett år, som var tidsperioden för undersökningen. Detta kan inte beskrivas som ett intensivt arbete. I tre fall framstod familjerådgivningen som en viktig del av arbetet med tanke på barnet. Familjerådgivningen har möjligheten till att arbeta mera intensivt med familjen och detta möjliggör ett mera planmässigt behandlingsarbete. Som bland annat Oranen och Keränen (2012) har framhävt så är det viktigt att barnet får uttrycka sina känslor och upplevelser. Dock anses det som viktigt inom barnskyddet att klienterna inte behandlar sina problem med flera olika myndigheter samtidigt, utan koncentrerat på ett ställe. Detta är orsaken till att barnskyddet låter familjerådgivningen behandla familjevåldet tillsammans med barnet då de en gång har börjat behandlingsarbetet. Familjerådgivningen hjälper även föräldrarna samt kan vid behov föra klientskapet vidare till barnpsykiatriska polikliniken.

Sammanfattningsvis kunde likheter urskiljas i fyra av dessa fem fall gällande barnets delaktighet i behandlingen av familjevåldet. Dessa barn träffades och dessa fick uttrycka sina åsikter, upplevelser och känslor på ett åldersadekvat sätt. Ett fall skiljde sig från andra då detta barn inte kunde vara delaktig i processen på grund av vuxnas beslut att slutföra processen innan barnet träffades. På grund av barnens ålder och förmåga att uttrycka sig själv fanns det skillnader i hur delaktig barnet kunde vara vid sammanträdena. Tyvärr kunde inte arbetet i familjerådgivningen tas med i undersökningen eftersom dessa inte dokumenterar i barnskyddets databas.

4.4.2 Behandling tillsammans med barnets föräldrar

I alla fem fall som studerades närmare med hjälp av dokumentationen framkom likheter i processen berörande föräldrarnas delaktighet. I alla fem fall var båda av barnets föräldrar med i barnskyddsprocessen och behandlade den gemensamma familjesituationen. Dessa föräldrar fick under arbetets gång berätta om sina egna åsikter, upplevelser och känslor kring situationen. Detta är väldigt viktigt för klienten; att själv få berätta om sin situation. Det fortsatta arbetet beror mycket på hur klienten har upplevt sin situation. Då klienten känner att denna har blivit hörd och tagen på allvar kommer denna med större sannolikhet att ta emot det erbjudna stödet. Förälderns bemötande sammanknutet med förälderns attityd kring barnskyddsarbetet påverkar även barnet. Då föräldern visar en positiv inställning till barnskyddsarbetet reflekterar detta även på barnets inställning till arbetet.

I barnskyddsarbetet har det stigit fram att klienterna har lättare för att koncentrera sig på det egentliga problemet – familjevåld – då när alla praktiska arrangemang berörande exempelvis boende och ekonomi är ordnat. Efter att individens grundbehov är uppfyllda kan denna behandla andra ärenden. Familjens ekonomiska situation stiger ofta fram som ett tema i barnskyddsarbetet oberoende om vad den egentliga orsaken för barnskyddsanmälan har varit. Den ekonomiska situationen kan vara en orsak till att det blir spänningar i familjens vardag, vilket i värsta fall kan leda till våldsituationer då individen inte kan kanalisera sina aggressioner på annat sätt.

I ett fall berättade modern att hennes pengar gick till att täcka familjens gemensamma utgifter, medan fadern köpte alkohol med sina pengar.

I ett annat fall påverkade föräldrarnas skilsmässa på moderns och barnens ekonomiska situation. Detta ledde till att de professionella anvisade modern till kommunens vuxensocialstöd för att söka ekonomiskt stöd till situationen. Ekonomin är en viktig del av vardagen i familjer med små barn med tanke på att barnets alla grundbehov behöver bli tillfredsställda, t.ex. mat måste köpas för att barnet inte skall vara hungrigt.

Tre av barnen i den fortsatta undersökningen upplevde föräldrarnas skilsmässa och två av barnen levde redan från tidigare med skilda föräldrar. Både familjevåld och föräldrarnas skilsmässa kategoriseras som kriser för barnet. Familjerådgivningen framhäver att familjens situation inte kan vara i kris då behandlingsarbetet påbörjas. Detta leder till att barnskyddet ofta börjar med att hjälpa i de praktiska angelägenheterna för att det egentliga behandlingsarbetet i familjerådgivningen skall kunna påbörjas så fort som möjligt. Familjerådgivningen kan även erbjuda stöd utöver behandling av trauman:

I ett fall var de professionella av den åsikten att familjen drar nytta av familjerådgivningens tjänster, genom t.ex. råd som modern kunde få för att sätta trygga gränser åt det livliga barnet.

Meningskiljaktigheter i barnets uppfostringsmetoder kan även vara ett problem i familjen. Barnet känner otrygghet då denna inte vet vilka konsekvenser ett visst beteende framhäver. Som Hannonen (2001) framhåvt reglerar föräldrarnas krafter på hur konsekvent denna orkar hålla i trygga gränser för barnet. Barnet blir lätt förvirrat ifall gränserna är mera strikta vissa dagar än andra eller beroende på vilken förälder som är i ansvar olika tider. Vissa föräldrar som använt våld försöker även gottgöra sitt beteende genom att köpa saker eller ge efter i normala reglerna.

I ett fall hade modern upphävt sin frustration över föräldrarnas olika uppfostringsmetoder, som ofta orsakade gräl mellan föräldrarna. Modern berättade sig hålla gränser åt barnet, medan hon ansåg att fadern inte gjorde det. Modern berättade även att hon hade funderat på skilsmässa, vilket led-

de till ett nytt gräl eftersom fadern inte hade upplevt skilsmässa som ett alternativ. Modern hämtade fram att hon var trött på situationen och att hon grät mycket.

Holmberg (2002) har tagit upp att en förälder som ständigt lever i rädsla för våld är ofta ostabil och stressad.

I ett fall berättade modern att hon blev rädd då fadern blev arg. Fadern hämtade ofta upp moderns ostabila mentala tillstånd under olika möten.

Som Hannonen (2001) påpekade är det inte ovanligt att våldsoffret lider av depression, ångest eller panikstörning som påverkar föräldraskapet. I ett fall hade de professionella efter ett tio månaders arbete en diskussion med föräldrarna kring deras parförhållande där de hämtade fram sin syn om att skilsmässa var ett verkligt alternativ på grund av det inflammerade förhållandet mellan föräldrarna, som inte verkade bli bättre. Föräldrarna hade inte kommit närmare varandra i sina tankesätt. De professionella var oroliga över hur föräldrarnas förhållande med sina häftiga gräl och meningsskiljaktigheter ständigt påverkade barnets utveckling. Vidare ett år från detta möte hade föräldrarna sökt om skilsmässa.

Enligt dokumentationen hittades likheter i de professionellas sätt att behandla familjevåld med föräldrarna genom att dessa gav information om hur familjevåld påverkar barnet i alla fem fall. Enligt dokumentationen fanns det dock skillnader i hur mycket information de professionella gav och i vilken omfattning föräldrarna gick med i diskussionen kring hur familjevåldet påverkar barnet. Som Laaksamo (2001) framhävt är det viktigt att föräldrarna ser våldet genom barnets ögon. Med hjälp av diskussion finner föräldrarna andra perspektiv på hur våldet påverkar familjemedlemmarna.

I ett av fallen hade de professionella gett information över hur skadligt det är för barnet att bevittna familjevåld samt att hamna i mitten av föräldrarnas gräl. De professionella konstaterade att en förändring i föräldrarnas beteende måste ske.

Förutom information om hur våldet påverkar barnet kan de professionella även rekommendera olika stödformer som kan hjälpa familjesituationen:

I ett fall hade fadern redan tidigare sökt hjälp till sitt våldsamma beteende av en organisation avsedd för män, som inte kan behärska sitt våldsamma beteende. Fadern hade dock inte gått där längre än tre månader.

Barnets föräldrar känner sig ofta skyldiga i fråga om våld i hemmet och de funderar ofta på konsekvenserna för att familjens hemlighet skulle avslöjas (se Hannonen 2001). I vissa fall kan våldsbrukaren skydda sig själv genom att övertyga sig själv om att andra överdriver dennas beteende:

I ett fall hade fadern berättat att modern överdriver när hon berättar om grälen och att han inte härjar i lägenheten som modern säger. Fadern berättade att han hade börjat lösa grälsituationer genom att fly till nedre våningen så att grälen inte skulle eskalera sig. Fadern hade funderat på skilsmässa på grund av det belastade förhållandet till modern.

Barnets umgänge med den våldsamma föräldern efter en skilsmässa hör även nära samman med hur familjevåldet behandlas. Det anses som viktigt att barnet träffar de båda föräldrarna om det är tryggt för barnet. Som Oranen och Keränen (2006) har tagit fram är trygghet det centrala i arbetet kring våld med barn. Barn som sett familjevåld är ständigt rädda för att själv vara våldsbrukarens nästa offer. I ett fall hade modern vid slutet av det första året efter barnskyddsanmälan fått ett beslut av rätten om barnets boende hos henne. Föräldrarna hade tillsammans bestämt hos barnombudsmannen att fadern skulle träffa barnet endast övervakat på grund av sitt alkoholmissbruk och sitt våldsamma beteende. Vid ett möte med de professionella inom barnskyddet sade fadern att det övervakade umgänget med barnet kändes svårt, eftersom han inte ansåg det som nödvändigt. Fadern hade inte ordnat övervakat umgänge med sitt barn under det ena året efter barnskyddsanmälan.

I ett fall var de professionella inom barnskyddet enligt dokumentationen inte oroliga för att familjevåldet skulle fortsätta, eftersom föräldrarna hade skilt sig och hade ingen kon-

takt med varandra. Oron kring barnets välmående hade lugnat sig eftersom denna fick hjälp i sin situation av de professionella i familjerådgivningen och barnet kunde träffa sin fader endast övervakat. Inom barnskyddet ansåg de professionella att det var viktigt att lugna ner barnets vardag utan onödiga förändringar:

De professionella ansåg att barnets bästa var att minimera alla förändringar och fundera noga på följande steg.

De professionella hämtade fram att alla förändringar skulle vara noga planerade. I ett annat fall koncentrerade sig de professionella på att stöda föräldrarna i sitt föräldraskap och motivera fortsatt arbete med familjerådgivningen. De professionella hämtade fram att det är skadligt för barnet att höra föräldrarnas gräl, att höra den ena föräldern tala illa om den andra samt att höra vuxnas angelägenheter som inte passar barn:

De professionella var oroliga för att modern talar sådana saker åt barnet som denna inte borde höra och påverkar barnet negativt. De professionella ansåg att det var skadligt för barnet att vara bland föräldrarnas våldsamma gräl.

I alla fem fall behandlades även andra aspekter av familjelivet tillsammans med föräldrarna: familjens ekonomiska situation, föräldrarnas nätverk och arbetssituation samt psykiska välmående. Detta på grund av att alla olika delområden påverkar parförhållandet och hemsituationen.

Enligt dokumentationen verkade det som om de professionella använde sig av empowerment i sitt arbete. Dessa gav tillräckligt med information och diskussionshjälp för att föräldrarna själv kunde göra beslut som påverkade positivt på barnets livssituation.

Undersökningen synliggör betydelsen av dokumentation inom barnskyddet. Det fanns skillnader i hur de olika sammanträdena var dokumenterade – även om det var samma person som dokumenterat vid olika tillfällen. Vissa av dem var utförligt dokumenterade medan andra var hastigt sammanfattade. Det är väldigt viktigt att de professionella dokumenterar det som dessa har behandlat under arbetets gång. Detta är som sagt en lag-

stadgad plikt för de professionella inom barnskyddet (se kapitel 3.3). Vid närmare tillsyn på dokumentationen i de fem fallen blev det en känsla av att allt de professionella hade sagt och gjort inte framkom i dokumentationen. Enligt dokumentationen verkade det som om familjerna var väldigt självständiga och själv kom fram med massor av kunskap. Enligt egen erfarenhet kommer denna kunskap fram på grund av frågor de professionella ställer och klienterna kan vara aktiva efter informationen som de professionella utger. Om något i processen går fel kan det enligt dokumentationen verka som om de professionella enbart har lyssnat utan att göra något annat. Dock var processerna relativt bra dokumenterade med tanke på informationen om klientens livssituation och klientens handlingar.

4.5 Barnets situation enligt dokumentationen

Resultaten och innehållsanalysen gällande hur barnets situation kommer fram enligt dokumentationen i de fem fallen kommer att presenteras som följande. I undersökningsmaterialet framkom beskrivningar av barnets situation både i form av barnets egen berättelse och i form av föräldrarnas berättelse. Som det framkom i det föregående kapitlet träffades fyra av de fem barnen samt alla föräldrar under arbetets gång. Det ursprungliga materialet är på finska, men resultaten har översatts till svenska och står därför inte som citat.

Barnskyddsanmälningarna gällande dessa fem barn beskrev klart att alla barn hade konkret sett våldssituationen i hemmet. Som bland annat Holmberg (2002) och Oranen samt Keränen (2006) har poängterat är det väldigt skadligt för barnet att bevittna familjevåld och leder till symptom av olika slag. Resultaten visade att barnen hade enligt dokumentationen visat både fysiska och psykiska symptom som exempelvis att barnen hade sett mardrömmar, varit frånvarande och visat ett svårt beteende. Detta framkom i resultaten som mödrarnas tankar och upplevelser kring barnets situation:

I ett fall berättade modern att barnet hade reagerat på familjevåldet genom exempelvis dålig nattsömn och mardrömmar samt i början även genom att kasta upp och darra i hela kroppen.

I ett annat fall hade modern berättat att barnet hade varit frånvarande efter att fadern hade lämnat hemmet efter ett gräl. Vidare beskrev modern att barnet reagerar på föräldrarnas gräl genom att gråta och genom att visa rädsla.

Vidare i ett fall beskrev en av mödrarna att barnets beteende var svårt efter våldssituationen. Därtill såg barnet mardrömmar. Modern ansåg dock att mardrömmarna även kunde bero på att barnet hamnade tala med de olika professionella.

I dagens samhälle är man allt mera medvetna om hur familjevåld påverkar barnet även om denna själv inte konkret är objekt för våld. Det har tidigare framhävts att barn i lekåldern visar mera somatiska symptom än andra åldersgrupper (Holmberg 2002). Denna undersökning handlade om småbarn, vilket medför att bland annat barnets språkliga och känslomässiga utveckling ännu är på hälft. Detta stöder tankesättet om att barnet reagerar med hjälp av det undermedvetna. Resultaten visade att mödrarna beskrev barnens somatiska symptom relativt bra. Det är positivt att dessa föräldrar hade märkt barnets symptom och kunde uttrycka dessa dock att de själv levde i en krissituation. Detta betyder att barnet kan få den hjälp som denna behöver.

På grund av att barnen behandlade sina egna upplevelser i familjerådgivningen fanns det relativt lite av dokumentation kring barnets egen röst av situationen. Enligt dokumentationen hade barnen inte själv beskrivit sina symptom, exempelvis som att de skulle ha sett mardrömmar. Som Holmberg (2002) hämtat fram påverkar föräldrarnas oberäkneliga och opålitliga beteende på barnets trygghet och känslan över att denna kan lita på föräldrarnas hjälp. Resultaten visade att ett av barnen hämtade fram sin lättnad över att denna inte mera behövde bo tillsammans med sin fader:

Barnet berättade att det var roligt hemma nu när denna fick vara ifred med modern. Barnet berättade även att denna inte älskar fadern mera.

Barnet i fråga behövde antagligen inte mera fundera på att när nästa stora gräl skulle uppkomma. I familjer utan våld är en skilsmässa ofta en kris i sig, men i barnskyddsar-

betet visar det sig relativt ofta att familjevåld kan leda till att barnet känner lättnad över skilsmässan. Ett barn som har ansträngt sig för att överleva bland familjevåld kan visa symptom först efter att våldet inte mera finns i vardagen - då barnet har utrymme för att reagera (se Oranen 2012). Som Oranen (2001) framhäver finns det även barn som behöver hjälp dock att de inte visar symptom. Därför är det viktigt att barnet får hjälp redan i ett tidigt skede och inte först då symptomen får utrymme för att komma fram. Det är inte ovanligt att se barn inom barnskyddet, som försöker vara så osynliga som möjligt för att inte orsaka problem i familjen, som kan leda till fortsatt våld.

Resultaten visade även rollombytet mellan barn och vuxen, vilket inte är sällsynt i fråga om familjer där det finns våld:

I ett fall berättade modern att barnet kommer nära henne och torkar hennes tårar då fadern jagar upp sig.

Som Holmberg (2002) poängterat förvirrar rollombytet barnet. Det är inte meningen att den vuxna skall gråta på barnets axel. Dock är det inte alla föräldrar som har egna nätverk och egna vuxna som kan trösta vid kriser, vilket leder till att barnet ofta är den närmaste och käraste som föräldern har i sin vardag. Vid familjevåld står barnet ofta i en situation där de ofrivilligt har ett stort ansvar på ett eller annat sätt. Som Oranen (2001) poängterat är det vanligt att barnet tror att familjevåldet är deras fel och att det är på deras ansvar att familjevåldet slutar samt att de känner stor skuld känsla ifall de misslyckas i denna uppgift. I resultaten framkom att en av mödrarna hade hamnat be hjälp av barnet:

Modern berättade att hon hamnade be barnet gå ut i trappan för att be om hjälp under den sista familjevåldssituationen. Barnet hade även hamnat be fadern lämna lägenheten. Modern beskrev att barnet verkade vara rädd.

Detta är en situation som barnet inte över huvud taget borde uppleva. Det är vanligt att barn som upplevt familjevåld sover med telefonen riktigt nära sig själva, eftersom dessa aldrig vet när de hamnar ringa efter hjälp. Det är väldigt viktigt att barnets roll i familjen hämtas fram i diskussionen med de professionella så att barnet kan få hjälp. Det kräver

mycket tillit av föräldern att denna vågar berätta sådant för de professionella, eftersom föräldrarna ofta har dåligt samvete för att dessa har utsatt sitt barn för en sådan situation (se Hannonen 2001). I vissa fall kan våldsbrukaren ha dåligt samvete och ignorera hur våldet har påverkat barnet. En fader beskrev endast positiva aspekter kring barnet:

Fadern beskrev barnet som ett verkligen utvecklat, klokt och pratsamt barn. Han sade även att barnet tar kontakt och talar klara meningar. Fadern berättade att barnet är som en prinsessa; rar, snäll och alltid på gott humör.

Våldsbrukaren tänker ofta att det är onödigt att se på det negativa i situationen och försöker hämta fram de positiva aspekterna. Detta hjälper våldsbrukaren att glömma konsekvenserna av våldet.

I resultaten visade det sig att vissa föräldrar tog upp varandras alkoholmissbruk med tanke på barnets situation. Enligt statistiken i Esbo stad är föräldrarnas alkoholmissbruk och familjevåld de två största orsakerna för barnskyddsanmälningar (se kapitel 1.3). Alkoholmissbruket kan även vara ett konkret sätt att hämta fram andra stora problem än våld i familjen. Missbruk leder ofta överlag till vidare problem och måste skötas om för att andra områden skall kunna behandlas. Alkoholmissbruk kom fram i dokumentationen på följande vis:

I ett fall berättade modern att barnet hade sagt att fadern hade druckit alkohol och sovit under tiden han borde ha skött barnet. Barnet hade även berättat att denna hade lekt med tomma ölburkar. Fadern nekade att barnet skulle ha lekt med ölburkar.

I ett annat fall berättade modern att faderns alkoholbruk hade ökat så mycket under den senaste tiden att det påverkade hans arbete. Modern hade en dag bett fadern lämna hemmet eftersom hon inte ville att han skulle ha spritflaskorna på matbordet då barnet äter kvällsmål.

Vidare i ett annat fall hade även fadern hämtat fram sin oro för moderns alkoholmissbruk och dess påverkan på barnen. Han berättade att de hade träffat varandra på en anstalt för alkoholrehabilitering.

Diskussion mellan föräldrar och barn är viktigt och även små barn kan hämta fram sin åsikt kring sina förhållanden på olika sätt. I ett fall sade fadern:

Barnet byter alltid hem lika nöjd och samspelet mellan föräldrarna fungerar bra.

Detta var en tolkning av fadern över att barnet antagligen har det bra att vara hos modern. Barnets tal i vardagen brukar vara viktigt att lyssna på eftersom dessa ofta säger spontana åsikter då dessa känner sig trygga.

Det är väldigt skadligt för barnet att höra föräldrarna tala illa om varandra framför barnet. Barn hämtar ofta fram funderingar kring detta, eftersom dessa inte förstår varför den andra föräldern talar på detta vis om den andra föräldern. Barnet tolkar dessa tal ofta enligt sin egen världsbild och funderar varför det inte passar in i den bilden dessa har:

I ett fall berättade barnet att modern hade sagt att fadern ville hämnas eftersom hon inte mera vill vara tillsammans med honom. I detta fall var de professionella enligt dokumentationen oroliga för att modern talar sådana saker åt barnet som denna inte borde höra och påverkar denna negativt.

Som Holmberg (2002) hämtat fram kan barnet ha motstridiga tankar gällande sina föräldrar och skäms över dessa tankar. Det kan vara svårt för barnet att hämta fram sina känslor kring detta och därför använder de professionella inom barnskyddet ofta olika metoder för att hjälpa barnet.

Enligt resultaten verkade familjemedlemmarna vara delaktiga i barnskyddsprocessen och barnets situation hämtades fram av flera olika personer. Det var relativt lite dokumenterat kring barnets egen berättelse i materialet. Detta kan till en del förklaras med att

barnen behandlade sina upplevelser i familjerådgivningen. Det fanns även relativt lite av de professionellas åsikter i dokumentationen. Enligt egen erfarenhet kan detta bero på tidsbrist och på att dokumentationen ofta blir kort och konsist för att allt arbete skall hinna göras. Detta tar dock inte bort faktumet om att det är en lagstadgad skyldighet för de professionella att dokumentera arbetet.

5 SLUTSATSER OCH DISKUSSION

Våld är något som individen kan ta sig till då denna inte kan kanalisera sina aggressioner på ett mera hälsosamt sätt. Våld är skrämmande för både barn och vuxna. Barn har dock inte samma kunskaper och metoder för att möta och behandla våldsituationer och våldupplevelser som vuxna har. Barn har inte heller förmågan och möjligheten att skydda sig från våld i samma utsträckning som vuxna. Vart skall barnet ta sig vägen då det förekommer våld i hemmet? Ut på gatan? Utan ett tidigare klientskap inom barnskyddet är det givetvis svårt för barnet att söka sig till de professionella inom barnskyddet för att få hjälp. Detta betyder att nätverket runtomkring barnet måste vara färdig för att lyssna då det behövs. Det viktiga är att då barnet berättar om våld åt en noga vald person, så tas denna på allvar, oberoende om det är en släkting, förälder till en kompis, lärare eller familjebekant som barnet berättar åt. Det är inte meningen att vi andra i samhället skall skydda vuxna i familjen, utan de små barnen som behöver hjälp för att ändra förhållandena i hemmet, så att barnet kan känna sig tryggt. Det är barnets bästa som skall stå i centrum för våra tankesätt.

Barnets nätverk är väldigt viktigt att komma ihåg med tanke på barnets välbefinnande. Ett fungerande nätverk kan rädda barnet och ge positiva och korrigerande upplevelser. Det viktiga är att alla individer har någon trygg person denna kan anförtro sig åt. I dagens samhälle har man försökt bilda sociala gemenskaper som styr alla individer till någon sort av samhällelig mötesplats, som exempelvis daghem, skola, arbetsplats och socialvård.

I samhället är det enligt lagen i sista hand barnskyddets uppgift att trygga barnets välbefinnande. För att barnskyddet skall kunna utföra sitt arbete på ett önskat sätt så behövs det stora ekonomiska investeringar. I kapitel ett framkom att Esbo stad skulle behöva mera investeringar på kommunens basservice till barnfamiljer. Detta betyder i grund och botten mera ekonomiska investeringar, för att kunna anställa mera arbetskraft, utbilda personalen och erbjuda mera stödåtgärder. I Esbo stads utvecklingsplan (2013-2016) framkom att många av kommunens barnfamiljer skulle klara sig utan barnskyddets hjälp, ifall basservicen skulle vara tillräckligt effektiv och nå familjerna i tid. Pro-

blemen skulle inte hinna bli för stora och svåra att behandla. Större problem skulle kunna undvikas om resurserna skulle finnas till förfogandet.

Barnskyddsarbetet grundar sig på barnskyddslagen och detta medför att kommunen måste ordna de nödvändiga stödåtgärderna, som socialarbetaren dokumenterar i klientplanen. Barnskyddet är en av samhällets tjänster, som har möjligheten att hjälpa familjer i kris, men av någon orsak är det väldigt många familjer som är rädda för barnskyddet. Det kräver stor tillit av familjen att anförtro sig till de professionella inom barnskyddet. Hur tilliten uppstår beror mycket på hur de professionella bemöter familjen. Det är även viktigt att familjen känner sig delaktig och viktig i barnskyddsprocessen.

Delaktighet är ett av de centrala begreppen i masterarbetet och framkom i resultaten. Familjemedlemmarnas delaktighet i dessa fem fall berörande det utförda arbetet och behandlingen av familjevåldet skiljer sig. Ett av barnen träffade man inte alls och därför kunde denna inte vara delaktig i barnskyddsprocessen. I ett annat fall var barnet för ungt för att man skall kunna föra ett samtal, vilket sänker radikalt barnets möjlighet till att vara delaktig. Detta betyder att föräldrarna har ett stort ansvar för barnets välfärd även med tanke på denna aspekt. Tre av barnen fick vara delaktiga i olika grad av barnskyddsprocessen. Dessa behandlade sina upplevelser och känslor inom familjerådgivningen samt gick något slag av diskussion även med de professionella inom barnskyddet. I alla fem fall var barnets föräldrar delaktiga i hur familjesituationen behandlades. Alla föräldrar verkade enligt dokumentationen villiga att diskutera sin situation med de professionella och tog emot hjälp i olika grad.

Empowerment är även ett av de centrala begreppen i masterarbetet och lyfts fram i resultaten och analysen som något viktigt. I resultaten framkom att en stor del av föräldrarna kunde med hjälp av information och stöd utföra beslut, som påverkade positivt på barnets situation. Detta lyfter fram betydelsen av att de professionella medvetandegör föräldrarna om hur familjevåldet påverkar barnet oberoende om barnet för tillfället visar symptom. Detta visar också betydelsen av professionellt stöd i barnfamiljens vardag.

Inom barnskyddet är det alltid barnet som är klient. Detta betyder att barnet är det centrala i arbetet och familjens situation borde alltid ses från barnets perspektiv. Familjear-

bete anses som viktigt, eftersom arbete med enbart barnet inte förändrar omständigheterna i hemmet. Med tanke på resultaten borde barnets röst stiga ännu mera fram i arbetet och dokumentationen. Barnet är specialist på sin egen livssituation och bör ha tid och utrymme för att berätta om sina egna åsikter och upplevelser.

I första hand är föräldrarna ansvariga för sitt barn. Detta medför att föräldrarna är ansvariga för att ta emot öppna vårdens stödåtgärder vid behov. Ibland måste barnets föräldrar även sätta familjelivet i rätt perspektiv och fundera på ifall det är bättre för föräldrarna att fortsätta tillsammans eller skilja sig. I undersökningen framkom att tre av fem fall skiljde sig under barnskyddsprocessen, medan föräldrarna i två fall redan hade skiljt sig tidigare. Rädsla är en faktor som påverkar individens tillvägagångssätt. Som i ett av fallen hade moderns förslag på skilsmässa börjat ett nytt häftigt gräl. Rädsla kan även handla om att individen funderar på hur denna skall klara sig utan den andra parten. Barnskyddsarbetet handlar ofta om att ge det stöd individen behöver vid ett visst tillfälle. Detta betyder att ge individen kraft för att fungera mot ett önskvärt mål - det vill säga empowerment.

Efter analysen av resultaten är det klart att familjerådgivningen är en av de viktiga stödåtgärderna inom den öppna vården gällande barnfamiljer. Detta beror i stort sett på att det finns både professionellt kunnande och resurser inom familjerådgivningen. Esbo stad utvecklar sina tjänster hela tiden och syftar till att utveckla alla öppna vårdens tjänster och tillvägagångssätt för att underlätta processerna. Med hjälp av samarbetet mellan olika fält, som exempelvis barnskyddet och terapitjänsterna, försöker man föra dem närmare varandra för att möjliggöra en smidigare process.

Missbruksproblem var år 2012 den största orsaken för barnskyddsanmälningar (25 %) medan familjevåld stod som den andra största orsaken (10 %). Det kan finnas ett samband mellan missbruksproblem och familjevåld, men eftersom undersökningen i masterarbetet inte studerade ett större antal fall närmare, kan inte slutledningar dras. Dock kan det nämnas att ekonomiska investeringar på exempelvis vuxnas missbruksvård och mentalvård även främjar barnets välbefinnande.

I dessa fem fall som studerades närmare i undersökningen framkom att barnskyddsarbetet verkade vara relativt grundligt. Som det framkom tidigare i masterarbetet är dokumentationen en viktig del av ett systematiskt barnskyddsarbete, som medför att arbetet inte är sammanknutet till enskilda individers minnesbilder. De professionella kan med hjälp av dokumentationen alltid senare återkomma och bedöma hur besluten och tillvägagångssätten har fungerat. Dokumentationen gällande dem fem fallen som studerades närmare i undersökningen presenterade familjernas situationer relativt bra, men dokumentationen gällande professionellas roll i processen var bristfällig. Detta ger en bild av att de professionella inte har ingripit lika starkt i familjens situation, som de kanske har gjort i verkligheten. Det är även viktigt att de professionella inom barnskyddet värdesätter barnets åsikter i situationen och att dessa åsikter kommer tydligt fram i dokumentationen. Dock är även föräldrarnas åsikter kring barnets situation viktiga då det handlar om små barn. I Esbo stad framhävs barnets röst som väldigt viktigt och de professionella inom barnskyddet påminns ständigt om detta.

I Esbo stad finns det inte egentligen en officiell handlingsplan för hur fall med familjevåld skall behandlas. Detta betyder att alla professionella behandlar familjevåldet tillsammans med familjen på olika sätt beroende på den professionellas egen kunskap om ämnet. Sedan år 2012 har de professionella inom Esbo stads barnskydd fått direktiv om att använda en våldupplevelse -kartläggande blankett tillsammans med alla klienter. Sedan 2012 har även skyddshemmet i Esbo stad ombytt till en tjänst, som arbetar med våld i familjen samt erbjuder boende i krissituationer. Sedan år 2013 har även s.k. Trappan -samtal erbjudits åt barn inom barnskyddet. Esbo är en stad som ständigt utvecklar och förnyar sina tjänster och tillvägagångssätt, vilket medför att utvecklingen sannolikt fortsätter även i framtiden.

Detta masterarbete belyser hur viktigt det är att ta barnet i beaktande i barnskyddsarbetet och att framföra tillräckligt med information om hur våld i hemmet påverkar negativt på barnets välbefinnande. Det är viktigt att alla vuxna runt omkring barnet tar sitt eget ansvar i att skydda barnet från traumatiska upplevelser och att erbjuda hjälp i barnets nöd.

KÄLLOR

Arnell, Ami & Ekbohm, Inger. 2010. ...och han sparkade mamma... Trappanmodellen i möte med barn som bevittnat våld. Tredje upplagan. Stockholm: Gothia Förlag AB. 96 s.

Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2009. Empowerment. I teori och praktik. Gleerups utbildning AB. 234 s.

Dychawy-Rosner, Irena & Springett, Jane. 2008. Aktionsforskning & Fallstudier. I: Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.). Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. Lund: Studentlitteratur. 210 s.

Ellonen, Noora; Kääriäinen, Juha; Salmi, Venla & Sariola, Heikki. 2008. Lasten ja nuorten väkivaltakokemukset. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. 217 s.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000. Den svårfångade socialpedagogiken. Lund: Studentlitteratur AB. 236 s.

Eriksson, Maria & Näsman, Elisabet. 2011. När barn som upplevt våld möter socialtjänsten – om barns perspektiv, delaktighet och giltiggörande. Stockholm: Gothia Förlag. 160 s.

Hannonen, Pirkko. 2001. Vanhemmuus perheväkivaltaperheissä. I: Ensi- ja turvakotiliiton julkaisu 29. Hukasta kukkaan. Naisen tie väkivallasta selviytymiseen. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto. 200 s.

Hautanen, Teija. 2010. Väkivalta ja huoltoriidat. Tammerfors: Tammerfors universitet. 270 s.

Henriksen, Jan-Olav & Vetlesen, Arne Johan. 2009. Etik i arbete med människor. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur. 289 s.

Holmberg, Tiina. Lapset ja perheväkivalta. 2002. Tredje upplagan. Helsinki: Lasten Keskus. 36 s.

Humppi, Sanna-Mari & Ellonen, Noora. 2010. Lapsiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö. Tapausten tunnistaminen, rikosprosessi ja viranomaisten yhteistyö. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. 306 s.

Jacobsen, Dag Ingvar. 2010. Förståelse, beskrivning och förklaring. Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur. 62 s.

Kääriäinen, Aino; Leinonen, Ansa & Metsäranta, Hannele. 2007. Lastensuojelutyön dokumentointi. Opastusta ja ideoita käytäntöön. Tredje upplagan. Helsinki: University press / Palmenia. 44 s.

Laaksamo, Elli-Maija. 2001. Kuuleeko äiti, näkyykö isä? Vanhemmuus ja väkivalta perheessä. I: Ensi ja turvakotien liitton julkaisu 30. Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 211 s.

Laaksonen, Maarit; Kääriäinen, Aino; Penttilä, Marja; Tapola-Haapala, Maria; Sahala, Heli; Kärki, Jarmo & Jäppinen, Anu. 2011. Asiakastyön dokumentointi sosiaalihuollossa. Opastusta asiakastiedon käyttöön ja kirjaamiseen. Tampere: Terveystieteiden tutkimuskeskus ja hyvinvoinnin laitos. 316 s.

Lundman, Berit & Graneheim, Ulla H. 2008. Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. I: Granskär, Monica & Höglund-Nielsen, Birgitta (red.). Lund: Studentlitteratur. 210 s.

Madsen, Bent. 2010. Socialpedagogik. Integration och inklusion i det senmoderna samhället. Femte upplagan. Lund: Studentlitteratur AB. 301 s.

Merriam, Sharan B. 1994. Fallstudien som forskningsmetod. Lund: Studentlitteratur.

Oranen, Mikko (red.). 2001. Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämistä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 211 s.

Oranen, Mikko. 2012. Lapsi ja perheväkivalta. I: Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. Andra upplagan. Helsingfors: Kustannus Oy Duodecim. 323 s.

Oranen, Mikko & Keränen, Eija. 2006. Lasten auttaminen. I: Ensi ja turvakotien liiton julkaisu 35. Perhe ja Lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto ry. 156 s

Patel, Runa & Davidson, Bo. 2003. Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning. Tredje upplagan. Lund: Studentlitteratur. 149 s.

Söderholm, Annlis & Kivitie-Kallio, Satu. 2012. Lapsen kaltoinkohtelu. Andra upplagan. Helsingfors: Kustannus Oy Duodecim. 323 s.

Wallén, Göran. 1996. Vetenskapsteori och forskningsmetodik. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur. 151 s.

Övriga källor

Barnkonventionen. 1989. Unicef [www]. Tillgänglig: <http://unicef.se/barnkonventionen>. Hämtad: 12.2.2013.

Barnskyddslagen (13.4.2007/417). 2007. I: Finlex 2013. Statens författningsdata [www]. Tillgänglig: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>. Hämtad: 9.2.2013.

Eskonen, Inkeri. 2005. Perheväkivalta lasten kertomana. Miten ja Mitä lapste kertovat terapeuttisissa ryhmissä perheväkivallasta. Tillgänglig: <http://urn.fi/urn:isbn:951-44-6432-X>. Hämtad: 9.2.2013

Inkiläinen, Satu. 2011. Lastensuojelun dokumentointi ja perheen sisällä ilmenevää väkivaltaa. Tillgänglig:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/24879/Pro%20gradu%20ututkielmavalmis2.pdf?sequence=2> . Hämtad: 12.2.2013.

Keski-Suomen Sairaanhoidopiiri. 2008. Lapsen traumakokemus aliarvioidaan liian usein. I: MK- henkilöstölehti Maaliskuu 2/2008.

Lag om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000). 2000. I:

Finlex. Statens författningsdata [www]. Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000812?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=Lagen%20om%20klientens%20ställning%20och%20rättigheter%20inom%20socialvården>. Hämtad: 18.2.2013.

Lagen angående vårdnad om barnet och umgängesrätt (8.4.1983/361). 1983. I: Finlex.

Statens författningsdata [www]. Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1983/19830361?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=8.4.1983%2F361>. Hämtad: 18.2.2013.

Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (21.5.1999/621). 1999. I: Finlex.

Statens författningsdata [www]. Tillgänglig:

<http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990621?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=offentlighet%20i%20myndigheters>. Hämtad: 18.2.2013.

Esbo stad . 2013. Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman liite 2: Lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun kehittämissuunnitelma vuosille 2013-2016. Esbo stad [www].

Tillgänglig:

<http://espoo04.hosting.documenta.fi/kokous/2013281842-10-1.PDF>

Unicef. 2006. Behind closed doors. The impact of domestic violence on children. Till-

gänglig: <http://www.unicef.org/protection/files/BehindClosedDoors.pdf>. Hämtad:

13.10.2013.

